

Diss.
3023
-7-

~~1237.~~

4^o Diff. 3023 (7)

1277

Q. D. B. V.

DISPUTATIO INAUGURALIS,
DE
REVOCATIONE
ULTIMAE VOLUNTATIS,

Q V A M
DIVINA FAVENTE GRATIA,
PERMISSU,
INCLYTAE FACULTATIS IURIDICAE
IN ACADEMIA EBERHARDINA,
P R A E S I D E
BVRCKHARDO BARDILI,
V. I. D. ET P. P.

PRO HONORIBVS DOCTORALIBVS,
IN VTROQUE IVRE
RITE CONSEQVENDIS,
IN AVLA NOVA
AD DIEM I. IUNII A. MDCLXXXIII.
PVBICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT
EIVSDEM NOMINIS
FILIVS.

TVBINGAE, RECUSA MDCCXXXVI.

(11)

1537

REVOCATION
OF THE

EDICT OF 1537

IN FAVOR OF THE

PROTESTANT REFORMATION

IN THE KINGDOM OF FRANCE

BY HIS MOST CHRISTIAN MAJESTY

CHARLES NINTH

BY HIS MOST CHRISTIAN MAJESTY

CHARLES NINTH

BY HIS MOST CHRISTIAN MAJESTY

CHARLES NINTH

BY HIS MOST CHRISTIAN MAJESTY

CHARLES NINTH

BY HIS MOST CHRISTIAN MAJESTY

CHARLES NINTH

BY HIS MOST CHRISTIAN MAJESTY

CHARLES NINTH



PRAEFATIO.



quam solliciti fuerint prudentes LL. Romanorum conditores, circa testamentorum, aliarumque ultimarum voluntatum erectionem, nemo tam hospes in jure est, qui ignoret. Scilicet, cum a multis retro seculis fuerit observatum, mille fallaciis, ac fraudibus, ejusmodi dispositiones fuisse obnoxias, easdem ceu vallo quodam munire ac custodire voluerunt, nec expeditius, aliud remedium, quibus hæc ultima elogia ab omni falsitatis suspicione vindicarentur, visum ipsis fuit, quam circa condendas ejusmodi voluntates Testatores ad certam aliquam adstringere observantiam, ne incauta & libera nimis dispositio, suo per hanc licentiam desti-

PRAEFATIO.

tuatur effectu. Cumque apparuerit, non minores adhiberi fraudes, quando elogia hæc condebantur, quam ubi revocabantur, iisdem etiam vigilantia sua præoccuparunt providi LL. Conditores, ut sic ultima elogia, sive plus mille formentur, reformentur, & infirmentur modis, sub ejusmodi cautelis semper pura & intemerata excidant. De illis, quæ circa facienda testamenta soleant observari, hac vice non ero occupatus, sed de iis quæ circa facta revocanda legaliter requiruntur, in præsentiarum loco thematis Inauguralis omnem movebo operam, cumque connexa sint, hac occasione simul perlustrabo, qua ratione donationes m. c. & pacta dotalia, & si quæ sint alia negotia, per contrariam voluntatis expressionem tollantur, quod, ut eo felicius procedat, divinum adhuc imploratum auxilium quam ardentissime volo! Sit ergo.



CAPVT



CAPVT I.
DE
DEFINITIONE TVM NOMINALI,
TVM REALI, NEC NON
DIVISIONIBVS.

THESIS I.

Ne autem illotis quod ajunt manibus, hujus Onomatolo-
quæ mihi elaboranda venit materiæ tracta-^{gia ubi occur-}
tionem suscipiam, ratione ONOMATOLO-^{rit}
GIÆ nonnulla sunt præmittenda. Rubrica
disputationis vel sumitur in sensu diviso, vel in sen-
su conjuncto. Illic primo occurrit *Voluntas*. Non^{I.}
a verbo volare quasi animus, in quo velle est, talis^{vocabulum}
sit, ut puncto temporis quo vult pervolet, dicta,^{voluntas.}
uti existimat Cagnol. *ad l. 4. ff. de R. D.* Sed a velle
dicta est *Voluntas*, & a Græco ἐθέλω einen Willen
haben wollen. Vel sumitur improprie pro quavis
inclinatione, & hætenus tam brutis quam infanti-
bus communis est, sed revera *Voluntas* non est, di-
versa enim specificatio actuum, non ex cogitatione
aut electione, judiciove, sed partim a sensuum per-
fectione, partim a spiritus subtilitate, s. cæco natu-
ræ impetu ac instinctu excitatur. Sed proprie de-
notat potentiam s. facultatem animæ rationalis, vim
animi, qua bonum appetimus, malum averſamur.

In quo sensu iterum non est una ejus significatio. Vel enim 1. denotat habitum voluntatis, ut in definit. justitiæ. *in pr. Inst. § just. de jur.* ubi Franzk. & Interpp. *comm.* Vel pro actu sumitur voluntatis, veluti in definitione testamenti l. 1. ibi: *voluntatis nostræ iusta sententia. ff. qui testam. fac. poss. l. f. §. f. C. de Codicill.* vel ordinandæ d. II. vel mutandæ, uti hic.

II.

2.
Ultima.

Occurrit 2. in Rubro vocabulum *Ultima*, quod non significat postremam sive extremam voluntatem, quam nulla sequitur alia. l. 19. ibi: *si ultimum comprobetur. C. d. testam.* sed in oppositione ad dispositionem vel voluntatem inter vivos. *arg. §. per tradit. 40. Inst. de R. D.* quæ non est hujus loci. Ultima ergo voluntas, nihil aliud hic significat, quam dispositionem legitimam de eo quod quis post mortem suam fieri vult Ludwell. *d. ult. volunt. cap. 1. th. 1.* Suntque hujus variæ species. Sicut enim ipsum testamentum sæpe, alias ultimas voluntates comprehendit Brunnem. *in cons. 40. num. 4.* Alvar. Valasc. *cons. c. 16. num. 20. v. c. legatum.* Codicillum, donationem m. c. Sic multo magis ultima voluntas, ceu generale nomen. Interdum tamen testamentum ultimæ voluntati opponitur in jure nostro. *per l. 21. §. 3. C. de testam.* Illic vel (1) ultima voluntas dicit dispositionem de bonis suis in universum, per successoris universalis declarationem. Vel (2) aliam morientis dicit dispositionem, citra heredis institutionem aut exheredationem, qualis in LL. Romanorum Codicillus audit, vel denique (3) accipitur

pitur pro tali voluntate ultima, quæ ratione causæ quid, Effic. utriusque requirit voluntatem, ad exemplum dispositionum, quæ fiunt inter vivos. *arg. l. 1. ff. de pact. §. per traditionem. 40. Instit. de R. D.* Sed quoad solennitates, imo etiam quoad effectum, ultimis comparatur voluntatibus, ut mortis c. donatio. §. 1. *Instit. d. donat. l. f. C. de M. C. D.* Pactum de viventis hereditate, in quantum, vel LL. vel consuetudine est approbatum. vid. *l. f. C. de pact.* huc pertinent pacta dotalia, quatenus in vim ultimæ voluntatis valent. De hisce omnibus dispositionibus, in præsentiarum agere constituimus, uti infra circa objectum notabimus.

III.

Revocatio cuius porro in inscriptione facta est ^{3.} Revocatio. mentio, unde dicta sit, nemini potest esse ignotum, & vel de aliis quibuscunque actibus prædicatur, vel ad ultimas voluntates refertur. Atque hic iterum vel generaliter dicit quamcunque testamenti vel alterius ultimæ voluntatis infirmationem. Vid. Barry *de success. test. tom. 2. t. 1. num. 1.* vel in specie accipitur pro revocatione, quæ fit ab ipso testatore, aut alio, qui ultimam voluntatem ordinavit. Hæc revocatio iterum fit non eodem modo. Verbis nempe, vel re ipsa, & facto, quæ facto fit, vel ita fit, ut non nova in illius locum surrogetur, vel supponatur, v. c. qui testamentum scriptum transversis lineis cancellatim ductis delet vel in totum, vel ex parte: quæ Revocatio per cancellationem facta huc non pertinet, vid. interim disp. D. Lauterb. *de hac materia.* vel fit per alterius ultimæ voluntatis

tis in locum prioris suppositionem, quæ proprie est hujus loci. Quanquam vero nuda ac verbalis revocatio, quando quis convocatis ad se testibus dicit, non valere, quod in vim ultimæ voluntatis valere voluit. vid. *pr. inst. de adempt. Legat.* ibi: *non do nec lego. l. 27. C. de testam.* Fürstl. Würt. Landr. *part. 3. tit. 20. §.* So dann einer, *ic. p. 399.* pro revocatione quoad testamentorum infirmationem in se non habeatur. *l. 27. C. de test.* Nos tamen de hac quoque acturi sumus.

IV.

Definitio.

Hisce præmissis, Revocatio ultimæ voluntatis est actus, quo quis id quod post mortem suam fieri voluit, amplius non velle declarat. Generis loco ponitur *Actus* ceu generale vocabulum juxta *l. 19. de V. S.* reliqua verba continent differen-

Divisio.

tiam specificam, de qua in sequentibus latius. Hæc nostra revocatio fit vel verbis, vel facto ipso, per alterius voluntatis suppositionem. Illa a Dd. simplex dicitur. Steph. Gratian. *tom. 4. discept. Forens. 763.* nec non expressa revocatio. Petr. Surd. *decis. 128. n. 7. 8.* quæ fit verbis, iterum ab aliis dividitur in simplicem, & causatam. Vid. Vinn. *ad §. 7. Instit. quib. modis testam. inf. n. 3.* Eamque ab effectu dividunt iterum, in revocationem, quæ fit ipso jure, & quæ fit ope exceptionis. Vid. Brunn. *ad l. 3. §. f. ff. de adim. leg. num. 4.* Harppr. *ad princ. Instit. de adempt. leg. n. 5.* Bocér. *c. 3. disp. 8. th. 82. lit. b.* Mascard. *de probat. concl. 969. vol. 2.*

V.

V.

II. Revocatio vel est totalis, qua quis ultimam voluntatem in totum revocat, quæ etiam κατ' ἐξοχήν dicitur revocatio. vid. Mæv. Conf. de *Revocat. testam.* p. 15. ibi: *Illa demum mutatio* pro revocatione habetur, quæ totum corpus concernit. Vel partialis, quæ etiam ab aliis ultimæ voluntatis reformatio dicitur, de qua Joh. de Castill. contr. *quæst. d. interpret. ult. volunt. cap. 29. in fin.* Cephal. *consil.* 73. qua testamenti, vel alterius ultimæ voluntatis pars tantum mutatur sive innovatur. J. B. Landr. *part.* 3. *Tit. 20. in pr.* ibi: gar oder zum theil abzuthun, und zu widerruffen. 2c. 2c.

III. Ab Objecto dividitur, in *Testamenti, Codicilli, vel alterius ultimæ voluntatis*, quæ quidem non in omnibus ac per omnia ultimæ voluntatis species est, sed in quibusdam tantum eidem comparatur, revocationem, de qua in explicatione objecti: Illam divisionem qua in perfectam & imperfectam dispescitur, non moramur. *arg. J. posteriore Inst. quib. mod. testam. infirm.* quamvis & hæc suum nonnunquam producat effectum.

CAPVT II.

EXHIBENS CAVSAS, ET MODVM
REVOCANDI.

VI.

Sequuntur Causæ, quæ externæ sunt, vel inter-
 nae. Externæ sunt Efficiens & finis. Cau-
 B fa

Causa Eff.
 Remota
 Jus.

fa efficiens est vel Remota vel propinqua. Cau-
 sa Remota est jus, quod revocationem ultimæ vo-
 luntatis concedit, non jus civile modo vid. Cæsar
 de Grassis. *d. 150. n. 4.* Sed & jus naturalis & Gen-
 tium. Natura sane ambulatorias esse, hominum
 voluntates, usque ad extremum vitæ exitum, et-
 iam si textus deficeret, cuivis patet. Unde quando
 actus ab alicujus mera & libera dependet volunta-
 te, nemo seipsum ita obstringere potest, ut non ei
 voluntatem suam mutare liceat. Liberum nempe
 arbitrium homo dicitur habere a natura & jure *l.*
libertas. 4. de stat hominum. §. 1. Instit. de jur. Person.
 quod ligari non potest, quin semper maneat in sim-
 plici & pura libertate. Unde nec contraria pactio-
 ne ac conventionem id effici posse, communis est Dd.
 decisio, de qua infra. Quo facit dictum ad He-
 bræos *9. vers. 16. & 17. & ad Galat. III. vers. 15.* Vbi
testamentum. inquit Apostolus factum est, mors testato-
ris ut intercedat necesse est. Testamentum namque mor-
tuo testatore confirmatur, alioquin nondum valet, dum
adhuc vivit, qui illam ordinavit. De jure civili du-
 bitare non licet propter *l. 4. ff. de adim. leg. & §. po-*
steriore. 2. Inst. quib. mod. test. inf. Facit *§. W. Landr.*
part. 3. tit. 20. in pr. daß vermög der Rechten einem je-
 den in allweg frey und zugelassen seinen aufgerichteten letzten
 Willen, jederzeit wiederumb zu ändern zu mindern, oder
 zu mehren, gar oder zum Theil abzuthun und zu wider-
 rufen, ohne männiglichs verhindern ein ander Testament
 zu machen. Ja wann schon einer sich versprochen oder
 verpflichtet hätte, sein auffgericht Testament nimmer zu
 ändern, soll doch solches Versprechen oder Verpflichtung,

tung, wie hoch sie immer geschehen, nichts gelten noch verhindern, &c. de quo latius infra.

VII.

Causa Revocationis Proxima est Voluntas, ^{Causa Proxima.} quæ dum dispositionem præcedentem mediante intellectu, disponentis libero arbitrio relicto, examinat, ac proinde immutationem suadet, & statim eidem assentitur, ac prioris dispositionis immutationem ac innovationem per potentias inferiores exequitur. Voluntas requiritur non in mente retenta, sed per signa exteriora declarata. Propositum namque in mente retentum nihil operatur. Vid. late Joh. del Castell. *controv. qu. de interpret. ult. volunt. c. 11. n. 1.* Sicut ergo is qui destinavit testamentum facere nec tamen fecit, perinde habetur, ac si testamentum non fecisset; interni enim actus cum non appareant, pro iisdem habentur, quoad juris effectus ac si non essent *l. 77. de C. E. V. facit l. 46. ibi: Non tamen aliter ab eo fideicommissum peti posse, quam si & ipsum testatorem fidem ejus secutum probaretur. ff. de hered. instit.* Ita, qui ultimum, quod antea condidit elogium revocare, vel in totam vel ex parte proposuit, & mortalitate præventus deducere ad effectum, quod voluit, non potuit, perseverasse in priori voluntate præsumitur.

VIII.

Causa impulsiva ratione revocantis est, acci- ^{Causa Impulsiva Diversa.} dens quoddam actui priori vel noviter superveniens, vel tunc demum emergens quod pro variis hominum voluntatibus vid. *l. 4. ad Scf. Trebell.* vix certa regula definiri potest; Dies namque multa-

rum rerum vicissitudinem adferre potest, ut qui antea institutus erat, vel cui legata & fidei commissa relicta fuerunt mutata causa institutionis, aut legati, (ut sunt humana in l. 8 ff. de confirm. tut.) in illa ipsa conditione, qua cum moreretur fuit censeretur non possit. Quid enim si lis inter testatorem, & eum qui iudicio testatoris honoratus est, exarserit? Quid si crescant, vel diminutæ sint facultates vel disponentis, vel ab eodem honorati. Quin imo tam latens ac occultum haud raro accidens supervenire potest, ut vix appareat, & vel ab ipso revocante difficulter exprimi ac dignosci queat. Sane haud raro accidit, ut si ex testatore vel alio, qui ultimum suum elogium condidit quæramur, quid illum ad revocationem vel ademptionem legati permoverit, nil aliud sæpe respondere possit, quam se ideo revocasse, quia poeniteat, vel quia eum habere nolit. Certe in ratione testatoris inquirenda nimium solliciti ut simus, necessarium non est. In testamentis enim non semper ratio, sed verba sunt spectanda, & voluntas testatoris exquirenda, quia sufficit ita scriptum esse, & ex verbis testamenti ita colligi: Multa enim possunt movere testatorem, quæ nos latent, & sunt in abscondito, variæ enim hominum sunt voluntates l. 4. ff. ad Sc. Treb. & quot capita, tot sunt sententiæ, & velle suum cuique, est nec voto vivitur uno. Proinde non facile recedendum ab his propter rationes extrinsecus excogitatas. Mant. de conject. ult. volunt. l. 6. Tit. 14. num. 1 2. Unde etiam in dubio mutatio non præsumitur. vid. infra.

IX.

Quid si testator causam revocationis in secundo testamento adjiciat, quæ tamen falsa appareat, ^{Quid si falsa sit.} v. gr. si testator in procemio secundi testamenti hanc causam alleget, quod audiverit heredem in primo scriptum decessisse, quem tamen vivere constat, quem casum proponit Paul. in l. f. ff. de hered. instit. quem text. singularem, & qui magnas difficultates peperit, ex Interpretibus vocat Emanuel Soarez. in addit. ad Gomez. tom. 1. var. resol. cap. 5. n. 24. communiter dicunt inter heredis institutionem & legata interesse. Nempe quod falsa causa legato non noceat. §. 31. d. legat. l. 17. §. 2. de cond. & demonstr. Sed heredis institutioni. Bartol. Bald. Raphaël. Cuman. ad d. l. ult. Sed alii rectius putant, nullam hic differentiam statuendam: unde etiam verius, & voluntati defuncti convenientius, per posterius testamentum, ex falsa atque erronea causa factum, prius non rumpi Barry. de success. testam. lib. 10. tit. 1. num. 12. Cephal. consil. 548. num. 1. Stephan. Grat. disceptat. forens. 558. num. 25. Mantica de conject. ult. volunt. l. 6. tit. 14. num. 12. Sicut nec legatum, nam in l. f. ff. d. hered. instit. præsupponit defectum causæ finalis, quæ sicut heredis institutioni obest, d. l. ult. l. 27. §. ult. de inoff. testam. ita & hic defectus facit cessare legatum.

X.

Ex quo est, quod sicut legatum non debetur, si heres probet testatorem legaturum non fuisse, si causam quam adjecit falsam esse sciebat. l. 72. §. falsam. ff. de condit. & demonstr. Ad quam probatio-

nem etiam conjecturæ admittuntur, de quibus Vin-
nius *ad §. 31. Inst. de legat. num. 4.* Ita in propo-
sito casu, quando testator falso rumore deceptus, he-
redem, quem ante instituerat, decessisse, testamen-
tum quod antea fecit mutavit, comperto errore,
veritati locus erit, quoniam non est verisimile,
quod testator heredem, quem ante honoravit, vo-
luerit excludere. Sed cur in casu *d. l. fin.* legata
posteriore testamento relicta debeantur; quæ ta-
men ob defectum causæ finalis dicuntur non vale-
re? Multi hanc adferunt rationem; quoniam falsus
rumor, cujus intuitu testator testamentum, sicque
adeo heredis institutionem mutavit, non pertineat
ad legata; quæ si testator revocare, & adimere vo-
luisset, haud dubie de his aliquid sensisset Mantic.
l. 6. tit. 14. n. 12. Barry *de success. testat. l. 10. tit. 1.*
num. 13. Alii dicunt, quod in casu *d. l. ult. ff. de*
hered. instit. priori testamento institutus pro substi-
tuto habeatur Brunn. *ad b. l. ult.* Gomez. *V. R.*
tom. 1. cap. 5. n. 24. Raphaël. Cuman. *ad d. l. f. quem*
refellit Emanuel Soarez. in addit. ad Gomez. tom. 1.
V. R. c. 8. n. 24. lit. L. qui secundum testamentum
valuisse quidem arbitratur, sed Pacumejam ma-
gnam Augustali beneficio per viam restitutionis,
inspecta testantis voluntate, ad hereditatem perve-
nisse; a qua sententia alii non sunt alieni. Unde
etiam Paul. Bus. hanc legem dicit, singularem, quæ
summam difficultatem in rigore juris habitura sit,
nisi eam Princeps ex testatoris voluntate finisset.

XI.

Præterea, quæ de causa finali dicta sunt, etiam locum habent, si quis ideo revocet testamentum, quod putet sibi heredem posteriori testamento scriptum, fraternitate vel consanguinitate junctum esse, cum id falsum sit, nam conjunctio sanguinis semper videtur esse causa finalis institutionis, unde ea cessante ipsa cessat institutio, quocunque tandem facta sit testamento. *arg. l. 4. l. 7. C. de hered. instit. ubi Brunn. Richter. vol. 2. conf. 294.* Neque interest, an consanguinitas sit magna an modica Barry. *l. 2. tit. 6. n. 5.* naturalis, an civilis, unde si putarem filium esse, qui tamen suppositus est, & hoc intuitu revocem testamentum, nulla est revocatio. *l. 4. C. d. t. ubi Brunn. Mantic. de conject. l. 4. tit. 2. num. 3. Barry. arg. l. 2. tit. 6. n. 5.* idem dicendum, si putem fratrem meum esse, quem mihi in fratrem adoptavi. *l. 7. C. de hered. instit.* aut si adoptaverim ut filiam, quæ adoptio non teneret Barry. *d. l.* quia verisimile est, me non institutum, si scivissem ad optionem non tenere. Barry. *d. l.* Sed si consanguinitas non inter testatorem & institutum, sed tertium interveniat, aliud dicendum Barry *d. l.* Bruun. *d. l.* Richt. *d. l. in fn.*

XII.

Causa Instrumentalis sunt signa externa, quibus revocata voluntas dicitur. Verba nempe, & facta. Circa verbalem revocationem de testamenti regula est tenenda: Eam ad testamenti revocationem non sufficere. *l. 27. C. de testam.* Ex eo namque solo testamentum non potest, infirmari, quod postea
Causa Instru-
mental, vel est
Revocatio
verbalis.
testator

testator id noluerit valere. verba sunt Imper. in §. Ex eo autem solo. instit. quib. mod. testam. infirm. Nempe, si quem prioris voluntatis pœniteat, malitque omnino intestatus decedere, parata ei est expeditissima, ratio, tabulas incidat, deleat, cancellet, signa amoveat. *l. 1. §. pen. unde liber.* Majorem enim vim ad ultimæ voluntatis revocationem habent facta, quam verba. *Mæv. cons. de revocat. testam. 1. 16.* Quod si non fecerit, sane illud revocatum per nudam voluntatis declarationem non censetur. Quando enim dicit nolo valere istud testamentum, quod ante fecit, videtur innuere, quod alio modo testari, & primum testamentum mutare velit. Ideo si aliud testamentum non fecerit, lex præsumit, quod voluerit perseverare in priore voluntate, eumque revocationis pœnituisse. *Bachov. ad Treutl. vol. 2. d. 10. th. 7. lit. 16. p. 565.* Pro regula itaque tenendum, quod nuda verbalis revocatio ad testamenti infirmationem non sufficiat, *Interpp. fere omnes ad d. §. 7. Casp. Anton. Thes. quæst. Forens. 56. lib. 1. Moll. l. 3. semestr. c. 22. Carpzov. l. 6. tit. 2. Resp. 17. Richt. part. 1. decis. 54. num. 1.* Sicut enim nuda voluntate non fit testamentum, ita nec nuda voluntate infirmatur. *Berlich. part. 3. concl. 2. num. 52. Anton. Thes. l. 1. quæst. 56. num. 6.* sed tale factum requiritur, quo testamenti vis tollitur. *Mæv. cons. de Revoc. testam. p. 15. in f. non verba.*

XIII.

Etiamsi sit
Nuncupati-
vum.

Neque aliud dicendum de testamento *Nuncupativo.* Quamvis enim a regula illud nonnulli excipiant, eo quod nuda voluntate, uti putant, perficiatur,

ficiatur, adeoque contraria voluntas ad ejus revocationem sufficere videatur, uti colligunt Hotom. Wesenbec. & alii laudati a Bachov. *ad §. add. Arnold. Vinn. ad §. ex eo a. solo. 7. Inst. quib. mod. test. infirm. num. 3. in f.* Attamen hæc opinio destituitur non solum textu, sed & ratione. Generalis namque est regula, quod nuda voluntatis declaratione testamenta non infirmantur, nec distinguunt jura, inter testamentum in scriptis, & illud, quod per nuncupationem est factum. Deinde ratio legis etiam in testamento Nuncupativo locum habet, cum nec illud nuda voluntate perfici dicatur, sed suas quoque requirat solennitates. Idque multo magis locum habet hodie, quo ut plurimum Notarius adhibetur, qui nuncupatam a Testatore voluntatem in Scripturam redigit, & desuper instrumentum conficit, ut proinde per ejusmodi verba-lem simplicem ac nudam revocationem, salvo ac integro testamento nuncupativo in Scripturam redacto, non videatur recessum a priori voluntate. Richt. *vol. 2. conf. 104. n. 1. 2.* Bachov. *ad §. 7.* Ludw. *de ult. volunt. p. 171.*

XIV.

Quid vero si testes adhibuerit Testator, coram quibus dixerit, nolle testamentum quod fecit valere? si pauciores quam septem adhibiti fuerint, communis est opinio non esse infirmatam priorem voluntatem. Vid. Anton. *Peregr. conf. 38. num. 5.* Sed quid si septem adhibeantur? recepta est sententia nihilominus illud infirmari post Clar. Grass. Arn. Vinn. *ad d. §. Ex eo a. solo.* Steph. Gratian. *d. l.*

Nec si testes fuerint adhibiti.

c. 763. n. 3. M. Wefenb. *in cons.* 88. Mart. *Dig. Noviss. tom. 5. voce testamentum decis.* 1100. Si enim nesci quidem infirmatur testamentum quando ad aliud testamentum testator processit, quod tantum non consummavit, quanto minus infirmabitur sola revocatione verbali? Utique enim factum accedens ad voluntatem potentius operari debet simplici voluntatis declaratione. Unde ipse Justinianus per solam revocationem etiam coram testibus factam, non aliter priorem voluntatem infirmatam dicit, quam si decennium fuerit elapsum. *l. 27. C. de testam.* ubi Dd. comm. Bachov. *ad Treutl. vol. 2. disp. 10. th. 7. lit. 6.* Richter. *ad d. l. 27.* Carpzov. *lib. 6. Resp. 17. tit. 2.* Antecessores hujus Facultatis apud Belsold. *part. 4. Consil. 144. num. 16.* Brunn. *ad d. l. n. 27. num. 9.* Thesaur. *lib. 1. quæst. 56. n. 2.* Vincent. *de Franch. decis. 287.* Jul. Clar. *§. testamentum q. 91.*
XV.

Sed lapsus
decennii
requiritur.

Ex quibus jam evidenter sequitur, quod nec nuda declaratio voluntatis sine testibus facta, decennio confirmetur. Diaz. Fallenz. *reg. Jur.* 741. Nec sola testium adhibitio, sine lapsu decennii sufficiat; duo enim *in d. l. 27.* copulative requiruntur, ut, per solam voluntatis contrariam declarationem infirmetur prior voluntas 1) præsentia testium, 2) lapsus decennii. Ubi autem duo requiruntur copulative, unum adimpleri non sufficit. *l. 5. ff. de condit. & demonstr. §. pen. Inst. de hered. Instit.* in terminis Carpzov. *Ipr. For. part. 3. const. 3. def. 42. num. 1.* Perez. *in C. tit. de testam. num. 21.* Jul. Clar. *§. testamentum. qu. 91.* Etiam si ergo septem testes sint adhibiti,

hibiti, non tamen valida erit revocatio, si enim decennii lapsus requiritur, si testator coram actis manifestaverit contrariam suam voluntatem. *d. l. 27.* idem omnino dicendum erit, si coram 7. testibus hoc fecerit. Quod enim in testamentis, quæ fide publica sustinentur facit præsentia Judicis, quæ omnem solennitatem adeoque testium defectum supplet. *d. l. 19. C. de testam.* illud in privatis testamentis facit numerus testium. Atqui solius judicis præsentiam non sufficere, Justin. testis est. *d. l. 27.* Quanquam vero trium tantum testium fiat mentio, attamen eo ipso dum exigit, ut non pauciores testes quam tres testes ad revocationem adhibeantur, ut valida sit ad infirmationem post fluxum decennii, satis hoc ipso intelligitur, non aliud eum voluisse, si forte plures testes intervenerint, sive quinque s. septem, quo enim plures adhibentur, eo verius est, non esse pauciores tribus adhibitos, nec mutatam censerì voluntatem.

XVI.

Cur vero lapsum decennii requirat Imperator ^{i.} *in d. l. 27. C. de testam.* non una est Interpp. sententia. Probabilior hæc videtur, Justinian. Imperatorem hac sua constitutione respexisse ad jus Vetus, quod extabat *in Cod. Theodos. l. 6. C. de testam.* Nimirum, si quis condito testamento decennio superstes fuerit, & suam non mutaverit voluntatem, quod ante decennium, factum est, non valeat, sicque adeo solo lapsu decennii testamentum revocatum intelligebatur, si testator post conditum testamentum 10. annos supervixisset, quamvis voluntatem

Quare

tem non mutasset. Hanc itaque sanctionem Imper. Justin. corrigit, dum constituit, quod per solum decennii aut etiam majoris temporis lapsus, nulla innovatione vel contraria testatoris voluntate apparente, testamentis quæ antea legitima condita fuerunt, præjudicium fieri haud debeat, atqui sic distinguit saltem revocationem testamenti verba-lem, cum lapsu decennii conjunctam, quam non tam solennem & præcisam esse voluit ab altera, quæ tempore illo destituta, & propter priorem illam, testamenta tam ex contraria voluntate, quam ex cursu temporali infirmari ait, tandemque concludit, aliter enim testamenta mortuorum per decennii transcurfionem evanescere nullo patimur modo, prioribus Constitutionibus, quæ super hujusmodi testamentis examinandis latæ fuerunt, penitus antiquandis. Unde jam evidenter sequitur, quod lapsui temporis, qui olim testamenta infirmabat, per dictam constitutionem & jus novum nullus alius effectus relictus fuerit, quam ut impediatur scrupulosa & exacta inquisitionem revocationis, quæ vel ante, vel post 10. annos, a testatore post conditum testamentum facta fuit.

XVII.

Currit istud
decennium
a
tempore te-
stamenti
conditi.

Ex quo tempore illud decennium currere incipiat, non una iterum omnium est sententia, nempe an a tempore testamenti conditi, an vero a tempore revocationis? Tempus testamenti conditi requirunt Dd. communiter, adeoque si revocatio fiat intra decennium a tempore testamenti conditi, nihil eandem operari. Steph. Gratian. *tom. 4. decis. 763. num. 14.*

num. 14. Barry l. 10. de Success. test. Tit. 1. num. 33. Jul. Clar. §. Testamentum q. 91. in f. Finckelt. obs. 93. num. 16. Richt. ad d. l. 27. num. 26. Carpz. l. 6. Tit. 2. Resp. 17. num. 5. & seqq. ubi in fine tale adducit præjudicium: Hat euers Betters Bruder vor 16. Jahren mein Letzten willen zu Dohna versfertigt auffgerichtet, und 6. Jahr hernach ein ander Testament zu Pierna versfertigt, darinnen das vorige cassirt, nachmahlen solches den Gerichten daselbst übergeben, auch seithero verstorben; wann nun gleich bemeldtes ander Testament zu recht nicht beständig und pro nuda declaratione coram actis facta zu achten; dieweil aber doch das decennium von Zeit des ersten Testaments verslossen 2c. So ist auch das erste Testament nunmehr wieder zu recht cassirt, und auffgehoben. Alii autem putant decennium ex tempore revocationis computandum. Wesenb. cons. 88. num. 15. Menoch. cons. 144. adeoque si testator post revocationem per decennium tacuerit, & a dicta voluntate revocata non resiliuerit, revocatum censi, quam sententiam probabiliorem dicit Brunn. ad d. l. 27. Prior sententia, uti communior est, & receptior, ita verbis non solum, sed & menti ac intentioni Imperatoris Justiniani convenientior videtur. Nam i. ponderanda sunt verba d. l. sancimus ibi: *Et post ejus confectiorem decennium confluxerint.* Ac rursus: *sin autem in medio tempore contraria voluntas, &c.* Quæ sane verba clarissime probant decennium referri debere ad testamentum, quod evanescit. Deinceps, tale requiritur hodie ad revocationem testamenti verbalem decennium, quale requirebatur olim, ad infirmationem testamenti,

sine contraria voluntatis mutatione. Atqui juxta *l. 6. C. Theod.* quam Justinianus abrogat in *d. l. Sancimus* decennium currebat ex tempore testamenti conditi. E. Add. Carpz. *d. l. Maynard. lib. 5. decis. Tholos. 23.* Guid. Papæ *decis. Gratian. 200.* ubi Parlamentum ita judicasse refert.

XVIII.

Si non lapsum sit decennium, an detur doli Exceptio? N.

Quid vero si decennium non fuerit elapsum, annon heres scriptus, repelli possit ab heredibus ab intestato venientibus, doli mali, vel exceptione finitæ voluntatis? Haud sane. Nam esset satis periculofum, æquitatem prætexere contra expressum juris auctoritatem, quæ manifesta etiam nititur ratione. Nam uti supra dictum; non videtur satis serio improbasse voluntatem, solenni testamento comprehensam, qui nude eam revocat, tabulis testamenti integris relictis. Si enim testamentum omnino valere noluiisset, poterat tabulas incidere, delere, poterat aliud testamentum condere, quod cum non fecerit, præsumere licet eum revocationis pœnituisse, ut proinde major sit vis testamenti, quod integrum & in suo statu testator reliquit, quam nudæ illius declarationis contrariæ.

XIX.

Verbalis declaratio in militis testamento sufficit.

Cæterum, ea quæ de verbali nuda ac simplici revocatione testamenti sunt dicta, haud dubie locum non habent, quando testamentum est a milite in Expeditione conditum, quod nuda & verbali revocatione legitime tantum probata, infirmari constat, per text. in *l. 15. §. 1. ff. de testam. milit.* ubi Brunn. Ratio ibid. additur, quia hereditatem miles nuda

nuda voluntate dare potest *add. l. 34. §. f. ff. eod.*
De testamento pagani in hostico condito omnino
idem dicendum, per ea quæ tradit Magnif. Dn. D.
Harprecht disputat. ad hoc testamentum thes. 105.

Quamquam vero testamentum inter liberos condi-
tum, quod & ipsum ad simplicitatem juris Gentium
reductum est, nec per testamentum aliud, nedum
nuda voluntate infirmetur, uti deinceps dicturi su-
mus: Attamen ab uno ad aliud testamentum, con-
tra juris expressam dispositionem, argumentari non
licet. Illud multi tradunt, quod testamentum co-
ram actis iudicii conditum, per solam revocatio-
nem judicalem tollatur, quamvis decennium non
fuerit elapsum *Carpz. Furp. For. part. 3. Constit. 5. def. 25. 27. num. 2. ibi: Sola testatoris voluntate in ju-*

Non in testa-
mento Pa-
rentum inter
liberos.

dicio declarata revocari testamentum. quod antea judi-
cialiter conditum fuit. Berlich. part. 3. concl. 4. num. 53.
Besold. tom. 4. cons. 144. num. 10. Christ. Philipp.
Richt. part. 1. dec. 54. num. 18. Quamvis vero hæc

Nec in ju-
diciali.

sententia, ad rationes juris si respiciamus, non vi-
deatur carere dubitatione, cum enim LL. non di-
stinguant, nec nostrum erit distinguere *add. B. Lau-*

terb. disput. de Testam. Judic. 1b. 18. & alias quoque
certum sit, per solam repetitionem & receptionem
testamenti apud acta conditi, non infirmari testa-
mentum ita confectum, per ea quæ ex *Berlich. part.*

3. concl. 4. num. 46. tradit Carpz. Fp. For. part. 3.
const. 3. def. 30. num. 1. Richt. vol. 2. Cons. 45. n. 3.

Attamen si testator expresse in iudicio declaret, se
nolle testamentum, quod antea fecit valere, revo-
catum & annullatum prius testamentum censer

post

post

post

post

post

post Dd. supra laudatos tradit B. Lauterbach. *disput. de testam. Judic. thes. ult. Add. Richt. d. l.*

XX.

Quid si
causam re-
vocationis
adjiciat.

Quæ de nuda ac verbali revocatione sunt dicta, procedunt, etiam si testator hanc causam revocationis allegarit. v. g. se ideo revocare, quod bonis ad sui sustentationem egeret. Nam & hæc verba ostendunt voluntatem servandi non desuisse, quatenus talis voluntas servari possit. Quid enim si hujus tam anxie sollicitudinis causa evacuata sit per mortem non multo post subsecutam? Wesenbec. *cons. 88. num. 12.* imo nec geminata verba vel toties iterata ad revocationem sufficiunt. Quoniam geminatio verborum, licet ostendat majorem voluntatis expressionem, non tamen alterat dispositionem, nisi circa illud quod valide fuit dispositum. Steph. Gratian. *Tom. 4. discept. For. c. 763. num. 8.* Idem de aliis clausulis etiam amplissimis, omni meliore modo adhibitis, dicendum. Gratian. *d. l.* Imo si juramentum revocationi sit adhibitum, non tamen censeri revocatum testamentum per solam nudam ac simplicem voluntatis declarationem tradit idem *d. l. num. 9.* Molin. *de justit. de jur. tr. 2. disp. 153. num. 10.* An in foro quoque conscientie? vid. idem Gratian. *d. l. in f.* Prædicta obtinere putamus, etiam si testator revocet testamentum animo condendi aliud testamentum, stante enim hoc animo, non tollitur primum, nisi secundum fuerit perfectum & consummatum, & per consequens talis revocatio esset nulla, cum enim intentio adsit faciendi aliud testamentum, & ob talem animum fiat revoca-

revocatio, non potest dici, quod hoc casu venientes ab intestato habent hereditatem. Gratian. Tom. 3. *discept. forens. c. 588. num. 7. 2. part. 40. 763. num. 7.*

XXI.

Quid vero si talem formulam, vel causam revocationis adjecerit, nolo testamentum a me factum valere, quia volo decedere intestatus? Sane hanc causatam revocationem coram septem testibus factam, infirmare prius testamentum, communis est Dd. conclusio, etiamsi decennium non effluxerit. Jul. Clar. §. *testament. q. 91. & 92.* Vincent. de Franch. *decis. 287.* Alexander Ludowis. *decis. 446. num. 1.* Hercul. Mareschott. *V. R. lib. 1. c. 48. num. 5.* ubi hanc sententiam dicunt communem. Stephan. Gratian. *tom. 4. d. 763. num. 3. & 17.* Wessenb. *consil. 88. num. 7.* Surd. *decis. 128. n. 3.* Gilken. *ad l. 27. d. de Test. num. 7.* Brunnem. *ad l. 36. §. 3. ff. de milit. test. in f.* quod in tantum verum esse ajunt, ut etiamsi expresse non dixerit, quod velit decedere intestatus, si tamen ex aliis conjecturis de eo constet, omnino idem sit dicendum. Alexand. Ludowis *decis. 446. num. 3.* modo prægnantibus verbis hoc dicat. Sed alii ab hac sententia recedunt, nihil inter simplicem & causatam revocationem, interesse, existimantes. *Nam re ipsa inspecta nihil interesse videtur, qua formula testator utatur, nec ut, inquit Bachov. ad Treutl. v. 2. d. 10. th. 7. lit. b. p. 567. hanc formulam Plebejus intellexerit: Et recte ex Socin. Mantica l. 2. tit. 5. de conj. ult. volunt. num. 9. vers. sed contrarium. captiosam istam opinionem Vulgaribus testatoribus esse dixit; Certe enim hoc ipso, quod*

Aut hanc
formulam:
volo decedere
intestatus?

quis testamentum revocat, tacite, & per quandam necessariam consequentiam, intelligitur velle decedere intestatus, proinde causæ illius adjectio, quæ nec impedit, quo minus aliud postea testamentum condatur, facere non potest, ut majorem vim revocatio habeat, quam si causa adjecta non esset. Vnde generalis est regula fundata in d. §. p. *Ex eo a. solo 7. Inst. quib. mod. test. infirm.* quod nuda revocatio non faciat testamentum nullum. Hancque sententiam ceu veriore defendunt post Mant. d. l. Bachov. dd. LL. Arn. Vinn. ad d. §. 7. n. 3. Ludw. d. ult. volunt. p. 1. c. 6. p. 169. Wesenbec. conf. 88. n. 18. Harpr. ad §. ex eo a. solo 7. Inst. quib. mod. testam. infirm. n. 4. Bocer. cl. 3. disp. 9. th. 21. Sutholt. diss. 9. aphor. 6. Pro qua sententia etiam facit elegans textus in l. militis 36. §. 3. ff. de test. milit. Illam, quam addit Molin. de iust. & iur. tr. 2. disp. 153. n. 9. limitationem, nempe si ideo testator revocaverit prius testamentum, quod heres sit indignus, revocationem verbo, sed coram 7. testibus factam sufficere, parum attendimus; Nam tunc heredi qui idem indigno hereditas auferatur, sed non ex capite revocationis, sed quia alias heredi tanquam indigno auferenda esset hereditas.

XXII.

Multis in locis
verbalis
revocatio

Cæterum ea quæ de revocatione verbali coram testibus facta supra sunt dicta, multis in locis hodie non observari testantur quam plurimi. Unde in terris Saxonis sufficere revocationem verbalem coram Notario, & testibus factam, tradunt ejus juris Interpretes, licet decennium non fuerit elap-

elapsum. Finckh. *obs.* 39. *num.* 17. B. Lauterb. *ad* p. 3. *J. P. tit.* 20. *th.* 4. & generaliter scribit Simon a Groeneweg. *tr. de LL. abrog. ad l.* 27. *C. de testam.* Si testator coram Notario & tribus testibus suum testamentum simpliciter revocaverit, etiamsi aliud testamentum non condidit, nec decennium fuerit elapsum, prius tamen corruere. Quibus addi potest Gerhard. Maynard. *l.* 3. *decis.* 23. *l.* 5. *decis.* 27. Nostro Provinciali Jure, verbalem revocationem, vel coram iudice, vel 4. Viris honestis factam sufficere constat. *part.* 3. *tit.* 20. §. So dann einer. etiamsi non dicat, quod ab intestato decedere velit. *d.* §. ibi: Da er schon bey solcher Widerrufung nicht auch gemeldet, daß er ohne Testament absterben, oder haben wolle, daß sein Gut auff seine ab intestato succedirende Erben fallen sollen. Idonei autem testes requiruntur. *arg. d. l.* 27. Fürstl. *idoneis* Würt. Landr. ibi: Ehrlichen hierzu taugentlichen Personen, &c. Nec potest solida ratio dari, cur indubitata & expressa voluntas, coram iudice vel aliis viris honestis facta, non idem operari debeat, quod facit sola sigilli remotio vel cancellatio, Lauterb. *d. l.* An coram foeminis revocatio facta teneat? videtur negare B. Lauterb. *I. P. W. disput.* 3. *thes.* 35. *num.* 2. ibi: *coram quatuor honestis Viris facta.*

XXIII.

Præsupposito hoc, in quæstionem venit, si testes isti non sint specialiter rogati ad hoc, sed fortuito adsint, an talis revocatio valeat? Quod primo intuitu affirmandum videbatur, ex eo quod non eadem solennitates requirantur ad testamenti revocationem, sed de jure civili revocatio lapsu de-

cennii corroborata, quamvis in ipsa revocatione septenarius testium numerus non intervenerit, infirmet testamentum ante confectum. Sed contrarium rectius alii scribunt Giahar. ad Clar. §. fin. q. 91. lit. 6. ibi: *Vt sufficiant tres testes, qui sint idonei, & sic sufficit. rogati, qui nisi sint rogati non sufficiunt.* Wesenb. cons. 88. num. 16. ibi: *& quidem specialiter ad revocationem audiendam rogatos. arg. auth. rogati. C. testam.* Ita Facultatem Juridicam Tubing. Anno 1679. ad requisit. Judicis Weinsperg. in causa Müllerischen testamenti, ubi testator coram tota multitudine, sed in transitu testamentum revocavit, judicasse, ex ore Parentis accepi. Nec præsumuntur testes rogati Wesenb. d. l. num. 17.

XXIV.

Legata etiam voluntate nuda revocantur.

Haftenus de verbali, nuda ac simplici testamenti revocatione. Legata quod concernit, sane ea nuda voluntate revocari, & Dd. statuunt. Ludwell. d. ult. volunt. part. 1. cap. 6. p. 169. Bocér. class. 3. disp. 8. tb. 82. & seqq. Harppr. adpr. Inst. de ademt. legat. (quamvis & hic distinguant an ipso jure legatum dicatur extinctum, an vero ope exceptionis) suntque hac de re textus quamplurimi, quibus dicitur quod nuda voluntate adimantur fideicommissa. l. 3. §. ult. ff. d. adim. legat. l. 18. d. l. 3. l. 36. §. 3. d. testam. milit. Verum enim vero, eatenus prædicta sunt vera, quod nempe is, qui legata reliquit, si eadem contraria voluntate adimere velit, non expectare teneatur decennii lapsus, quemadmodum circa testamentum constitutum esse, diximus, sed hoc ipso, quod testator legatum coram testibus ademit, revoca-

Coram testibus tamen.

revocatum illud censeretur debet. Quot vero testes sint necessarii ad legati revocationem verbalem, controversa est quaestio? duos sufficere putant Wesenbecius, Schneidew. *ad tit. Instit. de adim. legat. num. 16.* Cardin. Tusch. *concl. 138. n. 28.* Harppr. *ad pr. Instit. de ademt. legat. num. 5.* Bocer. *cl. 3. disput. 8. thes. 82. lit. B.* Donell. *in comm. jur. civil. l. 8. cap. 17.* Mascard. *de probat. concl. 969. vol. 2.* Ludw. *de ult. volunt. p. 1. cap. 6. p. 169. § seqq.* Anton. Pichard. *ad pr. Inst. de ademt. legat. num. 39.* distinguunt alii, an ipso jure dicatur legatum extinctum, an vero ope exceptionis. Brunn. *ad l. 17. C. de legat. § ad l. 3. §. f. ff. de adim. leg.* Mascard. *conclus. 901. class. 1286. num. 68.* Mantic. *l. 9. tit 5. num. 13.* Barry. *d. l. 9. tit. 29. num. 2.* Alii quinque requirunt. Joh. Quinque Petr. Surd. *decis. 128.* ubi dicit: *hoc esse communiter notandum, quod ad revocandum legatum quinque testes sint necessarii.* Consentit Seraphin. Olivar. Razzal. *decis. 382. num. 2.* ibi: *Neque per secundum testamentum Declarato. revocatum fuisse legatum, cum non probetur saltem intervenisse 5. testes in ultimo, prout requiritur.* Add. Bachov. *ad Wesenb. π. tit. de adim. legat. num. 3.* ibi: *Et hic autem exiguntur 5. testes.* Hahn. *in Not. ad Wesenb. d. t.* ibi: *Proinde verius est quinque testes requiri in legati ademtione, quia tot requiruntur in ejus constitutione.* Carpzov. *For. part. 3. const. 4. defin. 31.* ubi adducit praejudicium: *Da aber dennoch die 5. Zeugen endlich aussagen würden, daß die Testirerin von dem ersten Legat abgewichen, und euch darvon 400. fl. vermacht: So wäre dardurch die von der Testirerin zu erst auffgerichtete Verordnung, so viel dieser Punct betrifft, cassirt*

sirt und aufgehoben, und werden demnach auch die Legirte 300. fl. billich entrichtet, und abgefolget. Posterior profecto sententia, calculum, ut verum fateamur, metetur. Sicut enim legati ordinatio, est species ultimæ voluntatis; ita etiam ejusdem ademptio. Jam vero in omni ultima voluntate testamento excepto, quinque testes esse necessarios, nemo tam est hospes in jure, qui ignoret *l. ult. §. ult. de iur. Codicill.* Deinceps constat, quam solliciti fuerint Romani circa testamenta, ne fraus intervenire facile queat, & quam bene multa, etiam ea, quæ videntur rationi minus congrua, ad sinceritatem testamentorum atque aliarum ultimarum voluntatum conservandam, introduxerint. Jam vero non in constitutione modo legati, sed & in ejus ademptione fraudibus dari locum, quis est qui nesciat! Bachov. *ad Wesenb. tit. ff. de adim. legat.* ibi: Non minus in adimendo, quam in dando fraus intervenire potest.

XXV.

Nec non donatio m. c.

Haftenus de Legati Revocatione. Donationes mortis causa, ad exemplum legatorum redactas esse per omnia, Imper. Justinianus testis est, *in §. 1. Inst. d. donat.* fere scil. quod &, *in l. ult. C. d. donat. m. c.* habetur: Si ergo donator pœnitentiam suam declarare velit, quemadmodum & hic pœnitentiam locum habere constat. *l. 13. l. 16. l. 31. d. m. c. donat.* etiamsi Notarius id quod in casum mortis fuit donatum, dixerit inter vivos donationem, cum hic suo errore veritati præjudicare possit nequaquam. Gamma. *d. 258. num. 1.* quomodo id facere oporteat, non omnibus constat. Nos pro certo tenemus,

mus, etiam hic ad exemplum legatorum nudam voluntatem sufficere. *l. 18. d. leg. 3. l. 36. §. 13. ff. de testam. mil. l. 3. §. ult. ff. de adim. leg. junct. d. l. f. C. d. m. c. d.* Unde si donator dixerit, se poenitere donationis, nec amplius donatum velle, hæc sane declaratio, coram testibus facta, etiam si decennium non fuerit elapsum, sufficientem esse voluntatis contrariæ, sicque adeo poenitentiae probationem, persuasum plane nobis habemus. Cum Mynsing. *decad. 7. Resp. 69. num. 13. B. Lauterbach. disp. d. m. c. donat. th. 43.* Verum enim vero, quemadmodum legata, non nisi coram 5. testibus adimuntur: ita etiam ad poenitentiam donatoris probandam, 5. testes requirunt *ex l. f. C. m. c. d. junct. l. ult. §. ult. de Codicill. Christoph. Philipp. Richter. part. 1. dec. 22. num. 25. Alciat. in leg. 2. de leg. 1. num. 17. Alvar. Valasc. tom. 1. decis. Lusit. 102. num. 22. Diff. Sanchez. lib. 4. consil. Moral. cap. 1. dub. 13. num. 12.*

XXVI.

Præter nudam ac simplicem revocationem de qua ante, declaratur hæc voluntas, per aliam posteriorem ultimam voluntatem. Sicut enim alias in jure ita comparatum est, ut plerumque posteriora derogent prioribus. *l. f. ff. d. const. PP. l. 12. C. d. pact. l. 72. d. C. E. V. l. 8. pr. ff. d. test. tut.* Ita in ultimis voluntatibus novissima spectanda est. *l. 6. §. 2. d. adim. legat.*

Ultimum enim tollit omnia præcedentia, etiam si mille dispositiones, quis fecisset. *Barbos. Locuplet. l. 19. cap. 41. axiom. 19. Christin. vol. 4. decis. Belg. 32. Zepper. de Codic. cap. 11. num. 23.* Nec interest

II. Declaratur
revocantis vo-
luntas.
Posteriore
testamento.

terest testamentum sit, vel Codicillus, vel alia quilibet voluntas. De testamento primo agendum loco, de quo regulam tradit Imper. Justin. in §. posteriore. 2. Inst. quib. mod. testam. infirm. *Posteriore testamento quod jure perfectum est, superius rumpitur. l. 2. ff. de injust. rupt. l. 16. ff. eod. l. 29. ad Sc̃tum Trebell.* Unius enim hominis unum tantum est testamentum. Harpprecht. ad §. 2. Inst. quib. mod. testam. infirm. Et qui testamentum facit, censetur ex natura, hujus dispositionis id facere de universis bonis, itaque sicut non potest in duos transferri ejusdem rei dominium in solidum: ita duo testamenta diversa, simul consistere non possint.

XXVII

A priore diverso.

Posterius testamentum quod dicatur.

Diversa dico. Nam si duo conficiantur testamenta, unius tenoris, duo testamenta dicuntur, sed unum pluribus codicibus scriptum. §. pen. Inst. d. testam. vid. l. 24. ff. qui testam. fac. poss. l. 1. §. 6. ff. d. tabb. exh. Requiritur autem voluntas posterior. Posterior autem voluntas dicitur novissima, suprema voluntas, quam non sequitur alia. l. 1. §. 1. ff. d. B. P. S. T. Non quæ sub ipso mortis tempore facta, sed quam nulla secuta alia quemadmodum testamentum prius dicitur supremum l. 29. ff. ad Sc̃. Trebell. Unde si proferantur duo testamenta, uno tempore facta, sed non unius ejusdemque tenoris, sed in uno, v. c. Maritus, in altero cognati heredes scripti, hæc duo testamenta quoque pro uno habentur, & utrumque dicitur supremum. l. 1. §. 6. ff. d. B. P. sec. tabb. Prolixe, quod animadvertit Brunn. ad d. l. 21. §. 6. ex actis judicialibus, hanc quæstionem

nem examinat Casp. Manz. *cent. decis. Palat. d. 31. per tot.* ubi utrumque testamentum valere, & maritum in dimidia; pro alia dimidia consanguineos, ad hereditatem admittendos dicit, eo, quod hoc in casu, nullum prius, vel posterius sit; traditque hanc cautelam notandam iis, qui a conjugibus ad testamentum faciendum & se instituendum urgentur. Add. Vinn. §. 13. *Inst. d. test.* Salmas. *de mod. usurar. c. 10. p. 417.* Quod si duo testamenta facta perhibentur, in quibus diversi scripti sint heredes, nec appareat, quodnam eorum prius sit, aut posterius, neutrum valere existimandum. *arg. l. 30. ff. de test. tut.* Harppr. *ad §. 2. Instit. quib. mod. testam. infirm. num. 11.* Jul. Clar. *testamentum. qu. 100.*

XXVIII.

Plures, in eadem charta, unis iisdemque testibus adhibitis, & specialiter ad hoc rogatis, unoque contextu an testari possint controversa est quaestio? Si plures in eadem charta testentur.

Affirmantibus quam plurimis, quorum agmen ducit Joh. del Castill. *controv. jur. quest. part. 2. c. 18.* ubi dicit neminem dissentire, quod imo etiam plures in una eademque charta testari possint adducens Suarez, qui dicat se nunquam dubitasse de hoc. Anton. de Gamma *decis. 258. num. 2.* Carpz. *Jp. For. part. 3. Const. 7. def. 22. num. 1.* Gail. 2. *Obs. 122. num. 2.* Alphons. de Azeved. *cons. 3. num. 1.* Marci *Decis. Delphin. 186. part. 2. num. 1.* Add. Brunnem. *ad L. Licet 19. C. de pact. num. 4.* ubi dicit: Deinde notandum legem loqui de casu, quando in vim pacti relinquatur hereditas, nam si in vim testi reciproci se mutuo instituere velint, de eo dubium, non est quin possint Gratian.

tom. 5. discept. for. c. 908. ubi in terminis de duobus fratribus. Mæv. ad Jus Lubec. p. 2. Tit. 1. art. 10. num. 2. idque arg. l. licet C. de pact. Sed negativam defendit post Viglium Hottom. Arnold. Vinn: ad §. sed & unum 13. Instit. de testam. ord. ubi dicit: admissa illa diversorum testamentorum conjunctione, corrumpi subtilissimum testamenti negotium. Utcunque se ea res habeat, contrarium tenere Dd. comm. eamque sententiam usu probatam dicit, idem Vinn. add. Petr. Peck. de Testam. Conjug. l. 1. cap. 19. Mæv. pl. 9. d. 140. Qua sententia præsupposita, quot sunt personæ testantes, tot testamenta censeri, atque ita non esse unum, sed diversa testamenta, quia sunt condita a diversis personis, atque in eo omnes convenire, dicit post plures alios Castill. part. 2. contr. 18. num. 7. Alvar. Valasc. cons. 7. num. 1. 2. ubi dicit, de eo ambigi non posse, sic tamen, ut unam tantum requirant solennitatem, non duplicatam, sed solennitas illa, uno contextu adhibita, referat sese, ad omnes personas testantes. Alvar. Valasc. d. l. Castill. d. l.

XXIX.

Quatenus id
revocare li-
ceat,

Unde hac occasione quæritur, quatenus istud testamentum, in quo duo pluresve in una charta sunt testati, revocari per aliud testamentum possit? duo esse testamenta, plurium in una eademque charta, & scriptura, subque iisdem solennitatibus facta, ex antecedentibus patet, ergo & hic non obstante institutione, in uno & eodem testamento facta, datur revocatio. Neque, per istam revocationem, putandum, quod alter sit deceptus, tanquam crederet

deret alterum permansurum in proposito non revocandi, nam potius talis seipsum decipit, cum scire debuisset hujusmodi testamentum mutationi esse obnoxium, unde prospicere sibi vel maxime debuisset post Cornej. Bertrand. Gratian. *Tom. 5. discept. for. c. 908. n. 6. 7.* Castill. *part. 2. Controvers. quest. c. 18. num. 16.*

Quamvis enim communi consensu, & de utriusque bonis simul testentur, disponere tamen censentur juxta naturam actus, quem efficiunt, & juxta jura, quæ de ea re sunt, atque ita, ut semper integrum cuique ac liberum sit, ab ea dispositione discedere, & quocunque tempore illam revocare Castill. *d. l. in f.* Neque interest, an in vita ejus, qui cum eo simul disposuit, five post mortem ejus, fiat revocatio. Nam in utroque casu indistincte fieri potest. Castill. *d. l. num. 18.* ubi tradit, quod si tres fratres simul fecerint testamentum, per unum revocari possit, modo revocetur quoad partem duntaxat revocantis, quia quoad alios, non revocantes, firmum remanet testamentum, cum uti dictum, tot testamenta videantur, quot sunt personæ testantium. Hancque revocationem valere tradunt, etiamsi ad piam causam factum testamentum perhibeatur. Alphons. de Azeved. *conf. 3. num. 4.* Imo etsi facta sit donatio jurata in pœnam mutationis. Azeved. *d. l.*

XXX.

Cum vero juxta notoriam in tota Germania, & Conjugum alibi, receptam Praxin, testamenta mutua five reci-^{testamentum} proca conjugum, quando præprimis spes omnis^{reciprocum.} liberorum decollavit, sint usitatissima, sic, ut ad invicem, & reciproce, alter ab altero heres institua-

Non tantum
utroque vi-
vente.

tur in eo testamento, in una eademque charta, iisdemque adhibitis solennitatibus. Arnold. Vinn. *d. §. 31. Instit. de test. ord.* Gail. 2. *Obs. 117.* Joh. del Castill. *part. 2. contr. quæst. c. 18. num. 13.* Mæv. *ad Jus Lubec. p. 2. Tit. 1. art. 10. num. 1.* Valasc. *Consult. 7. num. 7.* Peck. *de testam. Conjug. l. 1. c. 7.* Carpz. *Jp. For. part. 3. const. 7. d. 21.* Anton. de Gamma *decis. 258.* Mæv. *part. 9. decis. 148.* Brunn. *ad l. 22. de leg. 3. conf. 23. § 38.* Franzk. *lib. 2. Res. 11.* Claud. de Mæan. *Observ. Leod. obs. 47. part. 1. Obs. 82. 83. obs. 404.* Thabor *Relat. Argentorat. 148. num. 2.* Berlich. *part. 1. decis. 92.* Unde, quatenus istud testamentum alter conjugum revocare possit, quæstio oritur? Circa quam disting. an utroque vivente, alter velit recedere a sua voluntate, an post mortem alterius. Priori casu, revocatio est libera, per ea, quæ antea sunt dicta. Sunt enim etiam testamenta conjugum, duo testamenta, unde si statuto receptum sit, pro testamento gabellam solvendam esse ærario publico, duplex debetur. Mæv. *d. l. num. 22.* Notarius conficiens scripturam, duplex honorarium exigit, post Carpzov. *part. 3. const. 7. def. 22.* Mæv. *d. l.* Si unius testamentum ex aliqua causa injustum ac vitium sit, alterum nihilominus subsistit Mæv. *d. l.* Ac proinde ex his omnibus fluit, libera unicuique conjugum facultas mutandi ac revocandi voluntatem, quæ uti alias ambulatoria, ita & hæc simultanea dispositione non evertitur, sed quisque conjugum, altero invito poenitere, & testamentum revocare potest. Post Gail. Heig. Peckh. Mynsing. Valasc. Thesaur. Hartm. Hartm. Moller. Mæv. *p. 2.*
ad

ad Jus Lubec. tit. 1. art. 11. num. 26. Alphons. de Azeved. *conf. 3. num. 5. 6. 7.* Sic tamen, ut revocatione ab uno facta, alterius tamen conjugis, testamentum, & dispositio, firma permaneat. Peck. *de testam. Conjug. lib. 1. c. 43. num. 4.* Mæv. *d. l. num. 27.* scil. ejusmodi testamenta favorem equidem conjugum respiciunt, ut hi sibi invicem, sive ultimo superstes prius defuncto succedat, ac proinde ob cessans speratum lucrum, revocata quoque videatur ab altera parte voluntas. Attamen conjux, qui dum potuit voluntate expressa revocare suum quoque testamentum non tamen revocavit, in sua voluntate perseverasse creditur, cum alias quoque mutatio voluntatis, non præsumatur. Mæv. *d. l. num. 28. & seqq.*

XXXI.

Post casu, (nempe uno mortuo) superstes, ex sua parte revocandi etiam licentiam habet, cum nec pacto aut lege testatoris voluntas sic constringi possit, ne a priore recedatur. *l. 22. de legat. 3.* Mæv. *ad Jus Lubec. p. 2. tit. 1. art. 10. num. 32.* Petr. Peck. *de testam. Conjug. l. 1. c. 43. num. 2.* Myns. *1. obs. 8.* Carpzov. *Jp. For. part. 3. const. 2. def. 12.* Richter. *22. num. 16. 17.* Quamvis enim alterum alterius testamenti contemplatione factum sit, ut proinde subsistente uno, dicendum videatur alterum quoque subsistere debere: attamen ex alterius voluntate alteri libertas testandi auferenda vel minime, nec morte unius conjugis testamentum ex parte conjugis superstitis confirmatur, sed ex parte illius, qui testamentum fecit firmatur fitque irrevocabile.

Usque adeo ut licet unius voluntas sit mutata, non tamen alterius revocata censeatur Zoëf. *in comm. tit. ff. d. injust. rupt. n. 23.* Nempe prædefuncti testamentum ipso instanti mortis confirmatur, & illius agnatis jus ex eo quæsitum est, quod per superventem alio testamento condito, eidem auferri non potuit. Frantz. *lib. 2. Res. 11. num. 16.* Imo, licet revocans fuerit potitus fructibus bonorum, a defuncto ei relictorum, nihil tamen in causa est, quin ex sua parte testamentum revocare possit. Alphons. de Azeved. *conf. 3. num. 8.* neque fructus restituere teneatur. Azeved. *d. l. Joh. del Castell. d. c. 18.* Unde si prædefunctus uxorem instituerit heredem, post mortem vero ipsius ad utriusque tam suos, quam uxoris heredes bona sua pertinere voluerit: revocata ab hac, testamento, nihilominus consanguinei conjugis superstitis ad defuncti bona una cum suis admittuntur. Mæv. *d. l. num. 34.* Carpzov. *Jpr. Forens. part. 3. Constit. 7. def. 21.* Quamvis enim & hic, non nisi contemplatione alterius testamenti, superstitis conjugis cognati, ad hereditatem videantur vocati, ac consequenter revocato per superstitem testamento, alterum quoque nempe defuncti conjugis testamentum revocatum censeatur: Attamen sibi imputare debet, defunctus, quod hanc viam testandi elegerit, nec in casum mutationis, cautela legitima, suis cognatis prospexerit, itaque hoc damnum æquo animo pati debet Alphons. de Azeved. *conf. 3. num. 5.* ejusque morte ex hac parte confirmatur testamentum, fitque irrevocabile ac proinde superstitis conjugis consanguinei, ad hereditatem

ditatem per fideicommissum vocati censentur. *Fr. d. l. Res. 11. Carpz. d. l. omn. Alph. de Azeved. d. conf. 3. n. 19. vid. tamen Heeser. d. acq. conjug. p. 2. loc. 11. n. 139. & seqq. Mæv. ad F. Lub. Tit. 1. art. 10. n. 36.*

XXXII.

Quid vero dicendum, si Maritus de suis & uxoris bonis, testamentum fecerit, consentiente uxore, an illud ab uxore revocari possit? Neg. quam plurimi Alphons. Azeved. *conf. 3. num. 11. Peck. d. testam. Conjug. lib. 1. cap. 2. Molin. de jur. primog. lib. 4. p. 43. num. 84. Berlich. p. 1. d. 92. n. 11. Heeser. de conjug. acq. p. 2. loc. 11. num. 14. Carpzov. Sp. Forens. p. 3. C. 2. def. 13.* Imo si alter de utriusque bonis fecerit testamentum mutari potest. Hacque cautela marito uxoris in constantiam metuenti, plenissime consultum dicit, addita simul ratione, quod hic non duo sint testamenta, sed unum, quod pro parte valere, & pro parte revocari nequeat, cum uxor marito testanti consentiens, in modum contractus sese obligasse videatur. Verum huic dicam scribit Brun. *ad l. 22. de leg. 3. n. 3. nec sine ratione.* Nam & hic habet regula locum, quod testandi licentia nulla in contrarium pactione auferri possit. Unde alii rectius dicunt consensum præstitum in contractu, super hereditate tertii, & consentientis celebratas, sortiri naturam ultimæ voluntatis post Klock. *vol. 3. conf. 123. num. 129. Heeser. de acquæst. conjug. p. 2. loc. 11. n. 134.* Sed vid. eund. *diff. num. 142. nec concessio testamenti faciendi continet revocationem mutationis, sed intelligenda est, secundum naturam testamenti.* Zoës. *in comm. Tit. ff. de injust. rupt. num. 24. Add. Myns. 1. Obs. 8.*

XXXIII.

XXXIII

Post. testa-
mento
rumpitur
prius
nisi miles sit,
qui fecit.

An prioris
mentio fa-
cienda.

Posteriore ergo testamento prius rumpitur, §. 2. *Inst. quib. mod. testamentum inf. l. 2. ff. d. injust. rupt.* quoniam militi quidem LL. indulgent, ut si fecerit testamentum jure communi, & in militia fecerit codicillum vel testamentum, si non contraria sit voluntas posterior, prior quoque valeat. *l. 19. ff. qui test. fac. poss.* Pagano autem hanc facultatem LL. concedunt vel minime. *Manz. decis. 31. decis. 4. Richter. decis. 49. num. 1.* Neque vero necessarium est ut in posteriori testamento revocatio fiat prioris, quin ipsa novi testamenti factio, rumpit prius, & inutile id facit. *l. 27. C. de testam. Bachov. ad §. 2. Inst. quib. mod. testamentum infirm.* Unde hunc modum, quo posteriore testamento prius rumpitur, Dd. inter modos referunt, quibus re ipsa infirmatur prius testamentum. Ac proinde hanc clausulam quam ut plurimum Notarii testamentis adjiciunt, quod testator casset & annullet, omnes dispositiones priores, impertinenter adjici tradit Bachov. *d. l. cum ipso jure per posterius prius rumpatur.*

XXXIV.

Quid si clau-
sula deroga-
toria sit inser-
ta priori

Quid vero dicendum si clausula derogatoria priori testamento sit inserta? Antequam ad hanc quæstionem respondeamus, sciendum, clausulam derogatoriam testamento adjici dupliciter uno modo, quando testator aufert sibi facultatem testandi in posterum, ut si dicat, nolo me posse condere aliud testamentum, aut nolo me posse hoc revocare *Molin. de just. & jur. vol. 1. tr. 2. d. 153. n. 21. Clar. §. testamentum q. 99. Pantschm. l. 2. qu. 11. 12. Barschamp.*

schamp. *d. clausul. cap. 23.* Altero modo, quando testator dicit; volo ratum esse prius testamentum, licet aliud testamentum postea fecero. Illa dicitur potestatis, hæc voluntatis. *Besold. cons. 43.* Addunt alii tertiam nempe solennitatis vid. *Barschamp. d. claus. c. 23. n. 22. §. 2.* *Pantschm. q. 12.* Illo modo clausula si sit adjecta, prius testamentum neque indiget revocatione, nec clausulæ derogatoriæ mentionem ut faciat necesse est. *Pantschm. d. qu. 11. n. 15.* Dicunt ^{potestatis} ^{non valet.} n. nulla conventionem ac pactione contrarium effici posse, ne mutare liceat testamentum *Dd. fere communiter* *Bachov. ad §. posterior. 2. Inst. quib. mod. test. infirm.* *Ludw. de ult. volunt. c. 1. thes. 4.* unde scribit *Bartol.* quem citat *Heig. ad pr. Inst. de adimend. Leg.* nullam esse cautelam, qua impediri possit testamenti factio, hoc est, ne quis scribat testamentum, aut testamentum scriptum mutet. *Brunnem. cons. 168. num. 8.* Sicut enim, qui filiam certa dote data elocavit, & simul promisit, se mortuo fore, ut filia cum fratribus æqualiter succederet, non obstante tali pacto, testamentum condere, & inæqualiter salva tamen legitima eos heredes instituere potest. *l. 15. C. de pact.* ubi *Brunn. Richter.* eo, quod nulla pactione facultas testandi adimi possit. *arg. l. 1. C. de SS. Eccl.* ita qui voluntatem, quam ordinavit, se non mutaturum promisit, sive in ipsa ultima voluntate, sive extra eam, non obstante promissione, aliud condere elogium non prohibetur. Ambulatoria namque est hominis voluntas, usque ad extremum vitæ exitum, *l. 4. ff. de adim. legat. l. 32. §. 16. ff. de donat. int. Vir. & uxor.* nec potest sibi quis

F

hanc

hanc legem dicere, ut a priori voluntate ei recedere non liceat *l. 22. de leg. 3.* Ludw. *de ult. volunt. c. 1. num. 4.* Mantic. *de conject. ult. volunt. l. 12. Tit. 1. num. 1.* Setser. *de juram. l. 1. c. 25. num. 47.* Carpzov. *Jp. For. part. 3. Const. 5. def. 19.* S. W. Landr. *p. 3. titul. 20. in pr. Mæv. part. 6. d. 332. num. 5.* Usque adeo, ut si unus alteri hoc promiserit, nihilo magis talis promissio subsistat. Christ. P. Richt. *vol. 2. Conf. 419. num. 113.* ne quidem si favor dotis concurrat. Alvar. Valasc. *consult. c. 20. num. 5.* vel si in casum mutationis donationem fecerit. Christin. *vol. 4. decis. Belgic. 8. num. 5.*

XXXV.

Ne quidem
Juramento
vallato.

Quid si juramento vallata sit promissio, an videlicet non obstante juramento, testamentum mutari possit? quod omnino dicendum, juramentum enim sequitur naturam negotii vel contractus cui adjicitur, nec operatur, ut in natura sua sit firmior. *l. f. ff. qui satisd. cog. l. f. C. d. N. N. P. l. 1. C. si advers. vendit.* Jam vero natura sua, & legis dispositione, ambulatorias esse hominum voluntates, ante dictum fuit. Consequens itaque est, tale juramentum, contrarium effectum patere non posse, nec juranti facultatem testamentum mutandi, adimere. Ita post Gl. in cap. *ultima voluntas. 13. qu. 2.* Fachin. *4. contr. 8. in f.* Setser. *de juram. l. 1. cap. 25. numer. 47.* Jul. Clar. *§. testamentum. quæst. 94. numer. 3.* Ludw. *d. ult. volunt. p. 1. concl. 4. in pr.* Harppr. *ad §. 2. Inst. quib. mod. test. inf. num. 6.* Mantic. *de conj. ult. volunt. l. 6. tit. 2. num. 2.* S. 22. *l. 12. tit. 8.* Joseph. Ludov. *decis. Perus. 82. lib. 2. num. 12.* Camill.

mill. Borell. *part. 1. tit. 60. num. 354. & seqq.* Anton. Pichard. *ad pr. Inst. de ademt. legat. num. 12.* ubi hoc juramentum iniustitiæ vinculum, continere tradit.

XXXVI.

Sed annon eo ipso, qui mutavit, testamentum perjurium committat? *Fieri tamen perjurium dicunt.* Aff. Ant. Pichard. *ad pr. Inst. de ademt. legat. num. 20.* Molin. *d. just. & jur. l. 2. c. 19. num. 95.* Heëser. *de acquæst. conjug. p. 2. c. 11. num. 21.* Clar. *§. testamentum q. 94. num. 14.* Negant. Setfer. *de juram. l. 1. cap. 25. num. 50.* Fachin. *l. 4. contr. c. 8. in f.* Welenb. *conf. 88. num. 12.* Add. Camill. Borell. *p. 1. tit. 60. num. 355.* quamvis contraria sententiam dicat tutiorem. *part. 1. tit. 82. n. 25.* Anton. de Gamma. *decis. 258. n. 2. in f.* Nos distinguendum putamus, an justa adsit causa, revocationis, an non. Illic negantium opinio verior videtur, Gilken. *ad l. 27. C. de testam. in fin.*

XXXVII.

Posteriori modo, quando adjicitur clausula derogatoria testamento priori, tunc sive expresse s. tacite sit adjecta, per posterius testamentum prius ruptum, licet in eo nulla sit mentio facta prioris testamenti de jure verius est. Generalis namque est regula, quod posteriore testamento perfecto prius ruptum. *§. 2. Inst. quib. mod. testam. infirm. l. 21. §. 3. l. 27. C. de testam. l. 2. ff. d. injust. rupt.* Lege autem nec distinguente, nec nostrum est distinguere. *arg. l. 8. ff. de publ. in rem action. Bachov. ad d. §. posteriore. 2. Inst. quib. mod. testam. infirm. num. 2. Lud. de ult. volunt. part. 2. cap. 4. §. testamento priore. p. 363.* ita ut non alia indicia mutatae voluntatis requirantur. *Clausula derogatoria voluntatis non efficit. Ut in post testamento prioris præci- se mentio fiat. de jure. civ.*

Sed aliter
hodie.

tur. Seraphin Olivar. Razzal. p. 1. d. 291. n. 10. vid. Pantshm. l. 2. quest. 11. Quam sententiam Serenissimus Legislator Württembergicus expresse approbavit. p. 3. Landr. tit. 20. §. Item so einer. *ibi*: ob gleich in dem letzten Testament das vorhergehende nicht außtrüßlich widerrufen oder aufgehoben, &c. Quicquid sit, contraria sententia, quod nempe per posterius non aliter rumpatur prius, cui clausula ista derogatoria inserta est, quam si ejus mentio facta, communiter fere a Dd. est recepta, quam defendunt Ludw. d. l. Joh. a Sande l. 4. tit. 1. definit. Frisic. 10. Anton. Fab. lib. 6. C. tit. 4. d. 19. Besold. vol. 2. conf. 42. Brun. ad l. 22. d. leg. 3. num. 2. Menoch. l. 4. præf. 166. num. 13. Fachin. 4. contr. 92. Coes. de Grass. decis. 150. num. 1. Anton. de Gamma. decis. 209. in fin. Quamvis enim testator uti supra dictum, non possit sibi hanc legem dicere, ut a priore voluntate ei recedere non liceat, quia tamen appositione talis clausulæ, protestatus est, non velle valere, quodcunque etiam testamentum condiderit, utique nisi in posteriori testamento appareat aliquid, per quod significet, se recedere ab ista voluntate, præsumendum sane est, per posterius testamentum etiam legitimum, non intendisse revocare prius testamentum. Molin. tom. 1. contr. 2. disp. 153. num. 16. Unde post testamentum, ex importuna suggestionem alterius potius, quam libera testatoris voluntate factum censetur. Brunn. ad l. 22. leg. 3. num. 2.

XXXVIII.

Etiam si tacite
sit adjecta.

Prædicta procedunt non tantum si clausula derogatoria priori testamento inserta sit expresse, sed etiam

etiam si tacite sit adjecta, Unde si prius testamentum sit jurejurando firmatum, tunc huic testamento semper clausulam derogatoriam adjectam censeri, tradit cum aliis Setser. *de juram. l. 1. c. 25. n. 43. seqq.* ac proinde nisi in posteriori testamento prioris facta sit mentio expressa, per posterius, prius non censeri revocatum. Wessenb. *conf. 85. n. 22.* Testamentum quoque Parentum inter liberos tacitam dicunt habere clausulam derogatoriam. Molin. *tr. 2. d. 153. n. 24.* Richt. *p. 1. decis. 49. n. 14.* Gilken ad Auth. *hoc inter C. de testam.* unde non aliter per posterius prius rumpi, quam si 1.) clausula derogatoria expresse sit addita posteriori testamento, quate- stator cassat dispositionem priorem inter liberos factam Nov. 107. *c. 1.* Auth. *hoc inter liberos C. de testam.* ubi Brunn. Richter. 2.) si revocatio fiat coram 7. testibus: causa denique revocationis specialiter exprimatur Richt. *part. 1. dec. 49. n. 25.* de quo tamen in fine pluribus. Illud communiter tradunt. si testamento inter liberos clausula derogatoria expresse inferatur, non sufficere si testator in posteriori mentionem fecerit prioris in particulari, dicendo: non obstante tali meo testamento, quod antea confeci, sed vero clausulæ ibi specialiter appositæ, mentionem fieri debere. Cum enim ex dispositione legis testator unam clausulam habet expressam, aliam tacitam, quod sufficit ad unam revocandam, non videtur sufficere ad utramque Molin. *de Just. & Jur. tr. 2. disp. 153. n. 24.* Idem de testamento juramento confirmato, quod similem clausulam derogatoriam habeat, tradit Molin. *d. l.*

XXXIX.

Interdum
tamen post
valet,
sine prioris
mentionem.
Nempe in-
ter liberos.

Vel si aliæ
ad sint conje-
cturæ, v. c.
Si post jure-
jurando sit
firmatum.

Verum enim vero, ea quæ hætenus dicta sunt ex communi & recepta sententia, per testamentum posterius prius, cui clausula videl. derogatoria est inserta, non rumpi, nisi specialiter in eo mentio facta sit prioris, illud sane multis in casibus fallit. Quando enim præcedit testamentum inter extraneos, cum clausula derogatoria, & sequitur aliud testamentum inter liberos sine illa clausula, nihilominus dicunt revocatum prius per posterius, ut ut nulla in eo facta sit mentio prioris, & ex solius testamenti inter liberos confectione præsumi, recessisse testatorem a priori sua voluntate. *Molin. d. iustit. & jur. tr. 2. def. 153. num. 29.* Idem dicendum, quando ex aliis conjecturis constat, evidenter voluisse testatorem mutare priorem suam voluntatem, v. c. testator posterius testamentum jurejurando firmat, eo ipso tunc videtur recessum a priore, clausulam derogatoriam habente, licet nulla in eo facta sit prioris mentio, & in posteriori solum sit juramentum appositum. Non est enim præsumendum, testatorem voluisse esse perjurum, atque adeo animum habuisse, ut non obstante quacunque priori voluntate staretur ei testamento. *Molin. tr. 2. definit. 153. num. 26.* nisi prius illud testamentum, confirmatum esset juramento illud non revocandi, tunc non aliter revocatum dicitur prius, nisi in posteriore testator dicat, non obstante quocunque alio testamento meo, etiam juramento confirmato. Graviter enim peccaret testator, si juramento confirmaret in posteriori hanc suam esse voluntatem, non obstante

obstante alio testamento, etiam juramento confirmato, ac proinde oblitus censetur prioris testamenti juramento confirmati, quod de testatore forsitan morti vicino, præsumi non debet. Molin. *d. l. num.* 27.

XL.

Ex quibus etiam apparet, juramentum, quo testamentum confirmatur, arctiorem vim clausulæ derogatoriæ sequentium testamentorum habere, quacunque derogatoria alia clausula testamento appositae formaliter, ad hunc nempe effectum, ut nunquam revocatum censetur prius, nisi in posteriori testamento expressa mentio revocationis juramenti fiat. Nam, quod absque perjurii reatu revocari non valet, nullis verborum formulis censetur revocatum, nisi luce clarius constet, qui ita revocat, intendisse id, cum perjurii reatu efficere. Quamvis ergo testator in posteriori testamento dicat, casum & irritum volo quodcunque aliud meum testamentum, quibuscunque verbis derogatoriis a me conditum, nisi expressim de juramenti revocatione faciat mentionem, censendum non esse, tale testamentum revocasse, eo quod non sit de eo præsumendum, incidere velle, in perjurii reatum, præsertim actu morti adeo propinquo. Molin. *d. tr.* 2. *d.* 152. *n.* 28.

XLI.

Deinceps, inter conjecturas, quibus revocatum censetur prius testamentum clausulam habens dero-

Aut inimici-
tiæ sint ortæ.

derogatoriam, per posterius, in quo nulla est mentio facta prioris, quando post prius testamentum & ante posterius ortæ fuere graves inimicitiae inter testatorem & heredem scriptum. Præsumitur enim testatorem vere intendisse revocare testamentum prius compositum, sed oblitum fuisse clausulæ derogatoriæ eidem insertæ. Constat enim alias, quod legata & fideicommissa, etiam si testator nullam aliam condidit voluntatem, ob solas inimicitias, inter testatorem & legatarium intervenientes extinguantur. *l. 3. §. f. l. 4. ff. de adim. Legat.* Jam vero hic duo sunt, quæ priori ultimæ voluntatis obstant, inimicitiae nimirum, & posterior, alia ultima voluntas. Ex quibus revocata censi debet prior, quamvis nulla clausula derogatoria posteriori sit adscripta. *Molin. de justit. & iur. tr. 2. d. 153. n. 30. Brun. ad l. 22. d. leg. 3. num. 6. generalis, (inquit) revocatio, cum insigni animi mutatione concurrat.*

XLII.

Sed testamentum judiciale nequaquam

Excipiunt a supra dicta regula nonnulli quoque, testamentum coram iudicio factum, existimantes, in eo clausulam derogatoriam tacite subintellectam censi, ut si in eo nulla mentio facta fuisset prioris testamenti, cui clausula derogatoria est inserta, tamen eo ipso per posterius revocatum censi. *Mantic. d. conj. ult. volunt. l. 12. tit. 8.* Verum de hujus sententiæ veritate non immerito dubitat *Brun. ad l. 22. d. leg. 3. num. 8.* Nam quod de testamento inter liberos condito dictum est, ad alia testamenta, ubi non idem favor, nec eadem semper ratio militat, non facile extendendum, maxime cum

cum constet, testamentum judiciale, præ aliis testamentis nihil habere, nisi quod hic testium præsentiam judicis suppleat auctoritas. Illud forte quod tradit Johan. del Castill. *de ultim. volunt. l. 4. cap. 53. num. 34.* melius defendi potest, si secundum testamentum post decennium a tempore priori sit conditum, quamvis non habeat clausulam derogatoriam specialem, tamen tolli prius. Post Menoch. Barschamp. *d. claus. c. 23. §. 3. n. 36.* ubi alias addit limitationes.

XLIII.

Adjicitur autem clausula derogatoria posteriori testamento non uno modo vid. Gilk. *ad l. 27. C. de testam. n. 18.* Brunn. *ad d. l. 22. de leg. 3. Molin. tract. Jusst. & iur. 2. d. 153. n. 22. & seqq.* Barschamp. *Radic. clausul. c. 33. per tot.* Et juxta sententiam Brunn. vel generaliter, vel specialiter, vel singulariter, vel, ut alii volunt individualiter Cavalc. *p. 3. d. ult. vol. decis. 25. n. 31.* Generaliter, quando testator dicit in posteriori testamento, hoc meum testamentum valere volo, non obstante ullo testamento contrario. Specialiter, non obstante ulla clausula derogatoria, Singulariter, quando præcise, & quoad verba, clausula derogatoria ex priori testamento repetitur. Sane generalem non sufficere, communiter dicunt Dd. sed necessarium esse ut testator designet testamentum a se conditum. Post Clar. Grass. Menoch. Bart. Gilken. *ad l. 27. C. de testam. l. 12. Tit. 8. n. 6. 7.* Amplius, si sub hac formula clausula derogatoria priori testamento sit inserta, si aliud testamentum fecero, illi per hoc præ-

Claus. derogatoria voluntatis.

Quibus fiat verbis.

præfens derogatum esse volo, non satis esse, si prioris testi mentio fiat, sed simul commemorationem clausulæ derogatoriæ faciendam, post plures alios magno numero adductos tradit Petr. Gilken. *d. l. Brunnem. ad l. 22. de leg. 3.* Nos generalem de jure sufficere putamus cum Pantschm. *lib. 2. qu. 13. n. 79.* quamvis specialis juxta communem sententiam requiratur, cum Besold. *p. 2. conf. 42. n. 11.* ubi hanc opinionem totum mundum amplecti dicit. Add. Zepper *de codicill. c. 11. n. 8.* Certe illud constat, sicut revocationi, ita etiam confectioni prioris testamenti clausulam derogatoriam diversimode adjici: *v. c. nolo aliud testamentum in futurum faciendum valere, nisi his vel aliis verbis sit conceptum.* Barschamp. *de clausul. cap. 22. n. 10.* in Nomine Patris & filii. Molin. *de Justit. & Jur. tom. 1. tr. 2. disp. 153. n. 23.* Vel ratione solennitatum, nolo testamentum valere, quod fecero, nisi coram 10. testibus sit factum. Barschamp. *d. l. c. 23. §. 1. & 3.* Pantschm. *p. 2. qu. 12. num. 2.* quam non valere, eo quod solennitates sint jure publico introductæ, cui derogari nequeat, tradit Barschamp. *d. l. num. 6.* add. Cavalc. *p. 3. d. ult. volunt. d. 25. n. 68.* Pantschm. *d. l. arg. l. 6. §. 2. ff. d. jur. codicill.*

XLIV.

Post. testa-
mento
rumpitur
prius etiam-
si Testator
ignoraverit,
se testamen-
tum fecisse,

Haftenus de clausula derogatoria. Deinceps prius testamentum per posterius rumpitur, sive Testator sciverit se fecisse testamentum, sive non. Nam etsi sui oblitus, testamentum aliud fecerit, recessisse a priore voluntate videtur. *arg. Fürstl. 23. Landr. p. 3. Tit. 20. §. Item. Modestin. Pistor. p. 1.*

q. 17. num. 3. Carpz. Jp. For. p. 3. const. 3. d. 39. It. licet ex eo
 Christ. Philipp. Richt. p. 1. decis. 47. num. 14. Gra- non fit addita
 tian. tom. 4. disceptat. For. c. 505. num. 1. Ulterius, hereditas.
 quamvis ex posteriori non fit adita hereditas. d. §.
 Bach. ad §. pen. Inst. quib. mod. testam. inf. vel quod
 eam adire heres nolit, aut si vivo testatore vel et-
 iam eo mortuo, ante tamen aditionem decesserit.
 Richt. p. 1. decis. 49. num. 7. Nam & defectum &
 destitutum testamentum prius rumpit, modo tale
 sit, ut ex eo hereditas adiri possit. d. §. 2. l. 16. ff. de
 iniust. rupt. Ludwell. p. 2. d. ult. volunt. c. 4. p. 663.
 Gratian. discept. Forens. c. 201. num. 16. Myns. decad.
 12. Resp. 5. qu. 4. num. 12. Wesenb. conf. 28. n. 10. nam
 quod ex accidenti est, & post mortem testatoris con-
 tingit, non potest restituere jam semel ruptum te-
 stamentum. Aditio autem hereditatis ad substan-
 tiam & perfectionem testamenti non pertinet. Un-
 de, si posthumus priori testamento institutus sit,
 posteriore præteritus, & nato posthumo rumpatur
 posterius, nihilominus restituitur prius Vinn. & Bach.
 add. §. posteriore.

XLV.

Porro ampliatur regula procedere quamvis in Aut heres in
 posteriore testamento heres sit in re certa institutus, re certa insti-
 vel etiam ex una re singulari, §. 2. quib. mod. testam. tutus.
 infirm. Scil. ita heres scribitur recte, non ut adje-
 ctio illa maneat, sed quatenus potestate juris per-
 inde habetur, ac si heres simpliciter a testatore esset
 heres scriptus l. 1. §. 4. l. 9. §. 13. l. 10. ff. hered. instit.
 d. §. posteriore. vers. sed & si quis. Unde & hic po-
 sterius testamentum perinde valet, ac si rerum men-
 tio

Aut in post.
fit conditio
vera.

tio facta non fuisset, cum nemo pro parte testatus, & pro parte intestatus decedere possit. *l. 7. d. R. I. Richt. p. 1. decis. 49. num. 11. Ludw. d. ult. volunt. p. 2. c. 4. p. 369.* idem dicendum, si in posteriore testamento esset conditio d. §. *posteriore.* Etenim tam solenne riteque per omnia, factum habetur testamentum, quo heres institutus est sub conditione, quam quo pure §. 9. *Instit. de hered. instit.* pendetque hoc totum a voluntate testatoris, an pure, an sub conditione instituere velit. *Richter. d. l. d. 49. n. 8.* etiam si conditio non extiterit, modo existere potuerit. *l. 16. ff. d. injust. rupt. Zoës. in comm. b. t. num. 18. Molin. tom. 1. tr. 2. disp. 153. num. 2.* Unde differentia notanda inter contractus, quos pure celebratos, non resolvi, per conditiones certum est, veluti si id quod pure emi, rursus emam sub conditione, nam posteriore emtione nihil agitur, quia jam mihi quæsitæ est actio ex emtione priori. *l. 7. in pr. ff. de Resc. Vend. Brunn. ibid.* Sed &, quod de conditionali institutione, modo dictum est, non aliter locum invenit, quam si in diversis testamentis, unus pure alter sub conditione esset institutus; nam si in una testamenti parte, pura esset institutio, in altera sub conditione, pura valeret. *l. 17. §. 1. ff. de hered. instit.* ubi Brunn. vid. tamen eundem *ad l. clari 19. C. d. fideic.*

XLVI.

Non in præ-
sens ac præ-
teritum tem-
pus.

Quid si conditio in præsens vel præteritum tempus sit concepta in posteriore testamento, an prius rumpatur? v. c. Si Titius Consul fuit: Disting. aut existit conditio, aut deficit. Illic corrumpit prior

prior dispositio, hic non æque *l. 16. ff. de injust. rupt.* ubi Brunn. Scilicet hæc fuisse testatoris mens videtur, non alias recedere, a prioribus testamenti tabulis, quam per posteriores validas; non sunt autem validæ, si conditio hoc ipso momento, quo adjicitur fuerit falsa, vel testamentum non substituerit. Et quamvis ignoretur, satis tamen est, verum esse quod conditio defecerit, ut cum jam constet, non posse effectum habere, testamentum posterius, censeatur testator nolle recedere a priori, & mori intestatus. Quando autem in futurum collata est conditio, res est incerta ac adhuc pendens, atque ita quia existere potuit licet postea non existerit, nihilominus prior voluntas est revocata, videtur enim testator se ad casum futurum retulisse, & simpliciter voluntatem mutasse. Henric. Zoës. *in comm. ad tit. ff. d. injust. rupt. num. 18.* Pantfchm. *l. 2. quæst. 10. num. 15.* Verum enim vero, quæ de conditione sunt dicta, & proposita, de possibili sunt intelligenda, hinc impossibilis conditio, tabulis posterioribus adjecta, non facit eas inutiles, *l. 16. ff. d. injust. rupt.* eo quod habeantur pro non scriptis. *l. 1. ff. d. condit. instit.* Zoës. *d. l. in f.*

XLVII.

Posterius quoque testamentum rumpit prius, licet posterius paucioribus, sit munitum testibus, quam primum, modo contineat requisitum, a jure numerum. Zoës. *in comment. de injust. rupt. n. 20.* Pantfchm. *d. l. n. 5.* unde illis in locis, quibus ad testamentum sufficiunt duo testes cum Parocho, rumpitur prius, quod est conditum coram 7. testibus

Nec impossibilis.

Licet posterius minores habeat solennitates.

Aut in prio-
ri Princeps
institutus:
vel Claus.
codicill.
omissa,

aut pluribus. Satis enim est, posterius habere re-
quisita per jus aut consuetudinem receptum. *arg.*
l. 16. §. f. d. test. milit. Zoës. d. l. Grafs. §. Testamen-
tum. q. 86. Fürstl. W. Landr. p. 3. tit. 20. §. Item. Imo,
si in priore testamento esset Princeps institutus he-
res, per posterius tamen prius rumpitur. Vincent.
Caroc. *decis. 85. num. 6.* aut in posteriori clausula co-
dicillaris esset omissa Mæv. *consil. de Revocat. testam.*
p. 41. §. seqq. aut Notarius ex more dispositionem
testamentariam dixisset codicillarem. Marc. *decis.*
Delp. p. 1. d. 319. num. 3. aut ad interrogationem al-
terius factum esset. Steph. Gratian. *tom. 4. discept.*
Forens. c. 659. num. 11. etiamsi idem esset institutus in
secundo, qui in primo. Steph. Gratian. *tom. 4. dis-*
cept. c. 505. n. 3. Pantschm. lib. 2. q. 10. n. 21.

XLVIII.

Quid si
prius testa-
mentum va-
lere voluerit?
Ita quidem
miles testa-
tur.

Quid vero, si in posteriori testamento dixerit,
se nihilominus velle prius testamentum valere? De
militate constat, ejus voluntatem si ipse expresse ca-
verit posteriore testamento, ut prius quoque vale-
ret, tunc sane effici, duo sint testamenta, & tam
prior, quam posterior voluntas jure directæ insti-
tutionis valeat. *l. quærebatur. 19. ff. de testam. milit.*
Nam militi licet plura testamenta facere, sive simul,
sive separatim, nec prius per posterius rumpitur,
si hoc animo miles fecerit, ut utrumque valeret, ac
valet utraque jure directæ institutionis, nisi in po-
steriori testamento verbis precariis usus sit, fidei-
que heredis commiserit, ut priores tabulæ valerent,
in causam fideicommissi & codicillorum vim prio-
ris testamenti videtur convertisse. *d. l. 19. Arnold.*
Vinn.

Vinn. *ad §. sed & si priore testamento. Inst. quib. mod. testam. infirm. in fin.* quod si miles nihil dixerit, voluntatis est quæstio, an miles hoc animo posterius testamentum fecerit, ut prius valere nollet. Quando autem paganus in poster. testamento tali verba ad-
Paganus nequaquam.
 jiciat, ad heredes priore testamento scriptos hereditas directo jure pertinere non potest, ne duo sint testamenta ejusdem testatoris: nec fideicommissi jure videbantur primo intuitu, bona, ad primi testamenti scriptos heredes pertinere, deficiunt enim hic verba fideicommissi expressa. Verum enim ve-
directo jure.
 ro, ut conservaretur defuncti voluntas manifesta, quoad per jus licet, verba directa istius clausulæ, ad causam fideicommissi tracta sunt, & benigne sic accepta, quasi heres posteriore testamento scriptus rogatus esset, hereditatem restituere his, qui scripti sunt in priore, quatenus testator prius valere voluerit eo modo, quo valere potest, nempe in vim fideicommissi ac Codicillorum Vinn. Bach. *ad d. §. 3. id. ad Tr. vol. 2. disp. 10. th. 7. lit. C. Ludw. d. ult. volunt. p. 2. c. 4. p. 363. in f.* ita ut instituti in secundo, habeant tantum res, in quibus sunt instituti, etsi illæ non sufficiant, supplementum usque ad quartam Falcidiam, & residuum teneantur restituere hæredibus, in primo testamento scriptis. Richt. *p. 1. d. 49. n. ult.*

XLIX.

Præter testamentum posterius, revocatio ultimæ voluntatis fit Codicillis, nempe diverso tempore, dissona voluntate ordinatis, tunc enim prior dispositio discrepans, & contrariam a posteriore voluntate-

III.

Revocatio fit
 codicillis.

Contrariis.

non diversis.

luntatem continens revocatur: quoniam sicut in testamentis, ita etiam in legatis, (quæ ut plurimum codicillis relinquuntur) novissima voluntas valet *l. 12. §. ult. d. leg. 1.* idem de fideicommissis dicendum, utpote in quibus posteriores voluntates etiam firmiores censentur. *l. 19. C. de fideic. Mantic. de conjectur. ult. l. 12. tit. 1. numer. 26.* quemadmodum, si in eodem testamento duæ periodi sibi invicem contrariæ reperiuntur, quæ conciliari non possunt, sequimur postremam periodum. Brunn. *ad d. l. 19.* Sed uti dictum, non aliter codicilli posteriores derogant prioribus, quam si sint contrarii: non enim sicut plura testamenta unius hominis LL. prohibent; ita simul prohibentur quo minus quis plures Codicillos facere, non tantum unius exempli, sed etiam diversos, ac diversarum rerum. *l. 6. §. 1. ff. de jur. Cod. possit, nec priores per posterius revocantur.* Brunn. *ad l. 3. C. de jur. Codicill. Barry. l. 10. tit. 1. numer. 43.* Add. Gursfl. Würt. Landr. *p. 3. tit. 26. §.* Und mag einer, &c. Itaque, si diversi solum sint codicilli, ita ut aliud forte legatum, vel simile quippiam, in posterioribus relictum ac dispositum extet, nihil obstat, quo minus & hi simultanei subsistant, nec priores tempore tollantur. Barry. *l. 10. tit. 1. numer. 43. in pr.* Otto Philipp. Zepper. *d. Codicill. cap. 11. numer. 10.* Idem dicendum, si eadem res in duobus Codicillis, eadem die confectis relictæ duobus aut pluribus fuerit, ex. gr. in uno fundus Titio, in altero idem fundus Sejo legaretur. Tunc enim quia tales Codicilli non contrarii, sed diversi saltem sunt: ideo vi dictorum, unus per alterum non tollitur, sed

sed ambo legatarii admittuntur simul ad legatum illud, & concursu ex tacita & præsumpta testatoris voluntate partes faciunt. *l. si pluribus. 33. versic. Sin autem d. legat. 1.* post Joh. Fab. Mant. Reusn. Mynsing. Zepper. *d. cap. 11. num. 22. § ult.*

L.

Contrarii ergo quando reperiuntur codicilli, diverso tempore facti, posteriores præferuntur. *l. 3. C. de Codicill. junct. l. 12. §. ult. d. leg. 1. l. 19. C. de fideic. Fürstl. Würt. Landr. p. 3. tit. 25. §. 26.* Oder da sie einander zu wider, allein der letzte kräftig seyn solle. Zepper. *d. c. 11. num. 16.* etiamsi nulla priorum facta esset mentio. Zepp. *d. l. num. 18.* Quid si clausula derogatoria prioribus codicillis sit adjecta potestatis? Adhuc tamen idem dicendum, arg. eorum, quæ supra sunt dicta. post Menoch. *l. 4. præf. 166. num. 30.* Brunn. *ad l. 3. C. de Codicill.* imo amplius, si promiserit is qui Codicillos facit, alicui præsentis & acceptanti de solvendo legatum codicillis relictum, adhuc tamen mutatio concessa est, quia illa promissio intelligitur facta secundum naturam ultimæ voluntatis, super qua facta est, & sic habet in se conditionem tacitam, rebus sic stantibus, & si in eadem permanferit voluntate post Nicol. Boër. *decis. 204.* Paul. de Castro *conf. 175.* Zepp. *d. l. num. 20.* Vid. tamen Vincent. Honded. *vol. 2. conf. 44. num. 84.* illud certum est, si plures reperiantur codicilli, nec appareat quis sit prior, quis posterior, quia forte uno die legatum relictum, in altero ademptum, tum illum codicillum censeris posteriorem, per quem facta est ademptio, cum in dubio privatio præsuppo-

Etiam si nulla priorum sit facta mentio. a. clausula derogatoria volunt. prioribus inserta.

H

nat

nat habi-um. Post. Cyn. Fab. Mantic. Pacian. Grafs.
Hartm. Nepp. de Codicill. cap. 11. num. 27. Brunn.
ad l. 3. C. de Codicill.

LI.

Post. testa-
mento perfe-
cto prius rum-
pitur non im-
perfecto.

Sive autem testamento, sive Codicillis, sive
alia quacunque ultima voluntate, revocatur ultima
voluntas, semper requiritur voluntas jure perfecto.
De testamento res patet. *Posteriore enim testamento
jure perfecto rumpi prius ex §. 2. & 3. Inst. quib. mod.
test. inf. l. 27. ibi: siquidem est perfectissima secundi te-
stamenti perfectio. C. de testam. constat. Fursfl. Würt.
Landr. p. 3. Tit. 20. §. item so einer ein ander testament
ibi: und dasselbe ohne Mangel verfertiget. Sicut enim
per contractum imperfectum non receditur a con-
tractu perfecto l. 7. pr. ff. de Resc. Vend. ita etiam po-
sterior dispositio imperfecta & invalida, priorem
voluntatem justam & perfectam perimere non po-
test §. 7. Inst. quib. mod. testam. infirm. Testator
enim non aliter a priore voluntate recessisse vide-
tur, quam si posterius sit valiturum. l. 18. de leg. 3.
Richt. part. 1. d. 49. num. 16. Anton. de Gamm. de-
cis. 245. Molin. tr. 2. disp. 153. n. 3. Marc. decis. Del-
phin. 305. n. 9. p. 244. Gratian. tom. 4. d. 464. Græ-
new. ad l. 21. §. 3. C. de testam.*

LII.

Sive sit im-
perfectum,
ratione

Imperfectum autem testamentum, quamvis
multis modis dicatur vid. Bachov. ad §. 6. Inst. quib.
mod. testament. Gratian. tom. 4. discept. for. 764. no-
bis tamen non omnes imperfectionis causas enume-
rare animus est, sed quasdam tantum recensebimus.
nempe imperfectum testamentum dicitur posterius,
vel

vel ratione voluntatis, vel ratione solennitatis Bachov. d. §. ex eo n. 1. Ex defectu Voluntatis, v. c. Voluntatis, inceptio novi testamenti ergo qui post factum prius testamentum posterius facere coeperit, & aut mortalitate praeventus, aut quia eum ejus rei poenituit, id non perfecerit, priores tabb. ex D. Pertinacis oratione irritas non fieri, constat, §. 7. *Inst. quib. mod. test. infirm. add. l. 25. ff. qui testam. fac. poss.* Deinde, si non sit libera testandi voluntas, sed ad revocandum testator, vel dolosis persuasionibus, sugillationibus, mendaciis fuerit inductus, prius nihilominus valeret. Franc. Maro. *decis. Delphin. 229. Mart. Digest. Noviss. tom. 3. conclus. 98. Joh. del Castell. controuv. jur. part. 4. de interpret. ult. volunt. p. 22. n. 19. Richt. part. 1. decis. 54. n. 21. Steph. Gratian. tom. 4. discept. for. c. 659. n. 8.* non si blando sermone testatorem ad revocandum prius testamentum quis invitasset. *arg. l. f. ff. l. f. C. si quis aliqu. test. prohib.* Richt. *part. 1. decis. 54. num. 23.* minor tamen sufficit coactio in revocatione, quam in ordinatione. G. Everhard. 2. *cons. 43. n. 11.*

LIII.

Ratione Solennitatis multa sunt, quæ revocationi obstant, ut si 5. testes tantum fuerint adhibiti ^{Sive ratione solennitatis,} Grænew. *ad l. 21. §. de testam.* aut testes non subscripserint, siue id totum omisum sit, siue antequam id fieri potuerit testator, defunctus sit Bach. *ad d. §. Ex eo autem solo n. 1. Add. Gratian. tom. 4. disc. for. c. 769. Mol. tr. 2. disp. 153. n. 3.* Sed dubium ^{Nec datur,} oritur, an non heredibus ab intestato detur excep- ^{Exceptio.} ptio adversus priore testamento scriptos heredes,

quos utique voluntate testatoris, aliud facere testamentum aggressi, mortuique, antequam illud, perficeret, destitui, constat *l. p. §. 2. ff. de B. P. secundum tabb.* sed jura generaliter loquuntur, & disponunt, nullum esse imperfectum testamentum *§. ex eo autem Instit. quib. mod. testam. infirm.* deinde non semper voluntatem defuncti ab intestato venientes heredes habent, quid enim si in secundo testamento scripti sint extranei? quamobrem cum illi quos postremo testator voluit, hereditatem ex imperfecto testamento obtinere non possint, ne convellantur jura omnia, quæ de ordinandis testamentis tam diligenter sunt constituta, & quævis voluntas vim testamenti habeat, quos aliquando heredibus ab intestato prætulit, eos etiam adhuc iisdem præferre voluisse existimandus est, atque in hunc eventum, tabulas priores, integras reliquisse, ut si posteriores non consisterent, ex prioribus hereditas adiri possit. Vinn. *ad §. 6. Instit. quib. mod. testam. infirm.*

LIV.

Idem dicendum de testamento imperfecto ratione solennitatum intrinsecarum,

v. c.

Si suus est præteritus.

De solennitatibus extrinsecis hætenus, ob defectum intrinsecarum solennitatum, testamentum inutile dici, plus quam manifestum est, præprimis si suus sit præteritus: unde nec in hoc casu prius testamentum per posterius, in quo suus est præteritus, rumpitur, per *l. 7. ff. de liber. & posth.* ubi ita *JCtus Paulus, si filius qui in potestate est, præteritus sit, & vivo patre decedat, testamentum non valet, nec superius rumpitur, & eo jure utimur, quomodo enim ab initio, quod est invalidum, rumpere potest id, quod validum est vid. omnino Ferd. Arias de Mesa*

sa l. 3. *variar. Resolut. cap. 10. num. 10.* ubi hanc opinionem dicit adeo communem, ut quidam studio tantum contradicendi ab ea recesserint. Quicquid sit, si filius præteritus vivo Patre decedat, res non videtur carere difficultate. Itaque penitus ut rem excutiamus, operæ pretium esse videtur; huic enim Pauli responso videtur obloqui l. 3. §. *libertas. 11. ff. de bon. libert.* ubi Patronum libertus præterito filio, sub ea conditione instituit, si filius se vivo moreretur, respondet Jctus, libertum testatum videri. Verum id fit ex singulari ratione juris, nam etsi filium præterierit libertus, atque sic jure civili inspecto inutiliter testatus sit. l. 3. §. *ex his ff. de injust. rupt.* quia tamen in casum mortis filii Patronum heredem instituit, qui excluso filio ab intestato libertus successurus erat *pr. Inst. de Success. Libert.* saltem attento jure Prætorio dispositio sustinetur. Ulterius contra hanc sententiam facere videtur. l. *posthumus 12. vers. idem & circa ff. de injust. rupt.* ubi Jctus docet testamentum ruptum posthumi præteriti agnatione, ex bono & æquo defendi, si posthumus vivo testatore natus decedat. vid. omnino. Ferd. Ar. de Mesa d. l. c. 9. num. 7. §. *seqq.* Add. Brunn. ad d. l. 7. in f.

Explicatio

l. 3. §. *libertas. 11. ff. de bon. libert.*

LV.

Usque adeo imperfectum testamentum non rumpit prius, ut ne quidem Principis institutio, in posteriore testamento facta, id operetur §. *ult. Inst. quib. mod. testam. infirm.* ubi Franzk. nec si in posteriore testamento esset clausula cassatoria respectu prioris, Barry. l. 10. Tit. i. n. 39. Brunn. ad l. 2. ff.

Plures ampliationes.

Limitatio.
Si in post.
testamento
scripti sint
heredes ab
intestato,

de injust. rupt. per clausulam tamen codicillarem posteriori testamento insertam sustineri posterius testamentum, modo tamen habeat 5. testes tradit Brunn. *ibid.* vid. etiam §. 23. L. p. 3. tit. 20. §. wie wohl x. Pariter, nec legata ex priore testamento relicta tolluntur vid. tamen Brunn. *d. l.* Quid vero si in posteriore testamento scripti essent heredes ab intestato alias successuri? sc. non rumpi prius per posterius hoc modo factum ex *l. 2. ff. d. injust. rupt. l. 21. §. 3. C. de test.* statuunt Richt. *p. 1. decis. 48. n. 20.* Brunn. *ad l. 2. ff. de injust. rupt.* Molin. *tr. 2. d. 153. n. 7.* Clar. §. *testamentum. q. 97. num. 2.* Ferdin. Arias de Mesa. *l. 3. V. Resol. tit. 9. num. 7.* Barry. *l. 10. tit. 2. num. 11.* Riminald. *vol. 1. conf. 151. num. 45.* vid. omnino Bachov. *v. 2. ad Tr. d. 10. th. 7. lit. C. vers. est & casus.* Verum enim vero, quamvis in testamento imperfecto, scripti ab intestato heredes admittantur, & per hoc testamentum superius, quod jure perfectum est rumpatur. *d. l. 2.* non tamen admittuntur ex testamento, sed quasi ad intestati hominis successionem veniunt. *l. 21. §. 3. C. de testam.* ibi: *non quasi testamentum, sed quasi voluntatem ultimam intestati.* Ferdin. Arias. de Mesa. *l. 3. Var. Res. cap. 9. n. 9.* nec hoc aliter, quam si coram quinque testibus ordinata sit ejusmodi voluntas. Brunnem. *ad l. 21. §. 3. Cod. de testament. num. 4.* Richt. *p. 1. dec. 49. num. 20.* (in hoc Ducatu autem sufficiunt quatuor testes. Fürstl. Würt. Landr. *part. 3. tit. 20. §. Item so einer. in fin.*) & omnes ab intestato venientes heredes sint vocari. *d. l. 21. §. 3. C. de testam.* Brunn. *ad*

ad l. 2. ff. de injust. rupt. Riminald. vol. 1. conf. 13. num. 45. lib. 3. conf. 269. num. 60. Fachin. l. 4. contr. 6.

LVI.

Cum itaque testamentum solennitatis ratione imperfectum, prius non rumpat, quæritur ulterius, quænam solennitates ad revocationem testamenti requirantur? Id quod propter diversas ultimarum voluntatum species, vix certa regula definiri poterit. Sciendum tamen in genere, quod eadem solennitates ad revocationem testamenti requirantur, quæ ad ejus ordinationem *Carpz. Jp. Forens. p. 3. Const. 3. def. 39. num. 2. Christ. Philipp. Richt. p. 1. decis. 54. Surd. decis. 128. Joh. de Castill. de interpret. ult. volunt. l. 4. p. 1. cap. 19. n. 15.* unde quæ qualitas testium in primo testamento requiritur etiam in ejus revocatione. *Stephan. Gratian. for. discept. c. 168. num. 5. Surd. part. 1. d. 128.* Et, ubi de necessitate aliquid requiritur, in perficiendo testamento, eandem solennitatem in revocando requiri, testatur *Richter. v. 1. p. 4. conf. 16. n. 19.* secus, si ultra necessitatem aliquid fuerit adhibitum. *Richt. d. l.* interim tamen illud certum est, quod testamentum quædam imperfecta rumpant prius, nempe testamentum militare. *l. 2. ff. de injust. rupt. etiam solenne. d. l. 2. l. 34. §. ultim. ff. de testam. milit.* sic etiam testamentum Parentum inter liberos dicitur imperfectum *l. 21. §. ex imperfecto 1. C. de testam. & de hoc quoque constat prius per posterius rumpi Arnold. Vinn. ad §. 7. quib. mod. testam. inf.* sed hoc fit ideo, quod testamentum militis jure privilegiario inspecto, pro perfecto habeatur testamento, aut dicitur

Quænam
solennitates
requirantur?

Testamento
tamen mili-
tari.

Parentum
inter liberos
prius rumpi-
tur.

citur saltem vim perfecti testamenti obtinere; & testamentum Parentum inter liberos non minus ex privilegio valet, quam militis *d. l. 21. §. 1. C. de testam.*

Nec codicilli
imperfecti
priores rum-
punt.

Quæ de perfecto testamento sunt dicta, ad Codicillos pertinent. Sicut enim testamentum prius jure perfectum, per posterius imperfectum non tollitur, ita posteriores codicilli dissona licet voluntate, diverso tempore confecti, prioribus non aliter derogant, quam si fuerint perfecti; alias enim, & si posteriores Codicilli sint imperfecti, ex defectu forte testium quorundam, vel alicujus solum: hoc casu non revocant priores. Otto Philippus Zepp. *de Codicill. c. 11. n. 28.* ubi tamen limitat hanc sententiam, si cum iis imperfectis, esset elapsum decennium, a tempore priorum, ad exemplum & similitudinem testamenti, quod hac ratione nuda etiam voluntate lapsu decennii, & morte simul defuncti munita, infirmatur *d. l. 27. C. de testam.* sicque adeo dispositionem *l. 27. C. de test.* in codicillis quoque locum invenire, quod tamen dubio non caret omni.

C A P V T I I I.

DE PERSONIS REVOCANTIBVS.

LVII.

Personæ
revocantes.

Personæ revocantes sunt, quæ ultimam suam voluntatem sive illud testamentum sit, sive Codicillus, sive donatio m. c. sive pactum de succedendo, ordinarunt. Requiritur ergo talis persona, quæ vel testamentum vel codicillum, vel m. c. donationem, vel aliud pactum, quod in vim ultimæ volun-

voluntatis valet, facere potuit. Deinceps, revocat voluntatem ille ipse, qui eam ordinavit, non tertius, ab alio bene ac rite ordinatam voluntatem, infringere vel infirmare potest. Sed & hic non aliter, quam si sit in eo statu, ut tale quid facere possit, quæ omnia cum sint generalia, nobis hic non licebit esse prolixioribus.

CAPVT IV.

DE OBJECTO.

LVIII.

Objectum revocationis est ultima voluntas, ^{Objectum est} non quatenus ordinanda venit, sed quatenus ^{Ultima voluntas.} ordinata est. Cujus cum potissima species sit testamentum, de eo primo agendum loco. Sane revocabile esse testamentum, nemo hactenus dubitavit. ^{Et quidem i. Testamentum.} Merlin. *decis. 803. num. 4.* Revocari potest testamentum tam publicum quam privatum, ^{Publicum} fit, vel coram Principe, vel actis iudicii. Coram Principe factum testamentum revocari posse nulla nos tenet dubitatio Tab. *de testam. Principi oblat. c. 6. th. 18.* Wesenb. *cons. 88. n. 1.* Molin. *tom. 1. tr. 2. disp. 153. n. 1.* imo si coram Imperatore factum testamentum esset *Ful. Clar. testament. q. 94. n. 2.* aut Rege Molin. *d. l.* etiam per aliud testamentum, quod non publica sustinetur fide. arg. *l. 19. C. de testam. Publicum.* idem dicendum de iudiciali testamento, licet enim auctoritas iudicii magna sit, vim tamen immutabilitatis huic testamento non addit, nec facultatem il-

lud mutandi excludit. arg. *l. 19. ibi: ita demum firmum sit, si ultimum comprobetur, nec contra iudicium suum defunctus postea venisse detegatur. C. de testam. B. Lauterb. de testamento judiciali. tb. 28.* Revocatur itaque vel per aliud testamentum æque iudiciale, vel per aliud privatum testamentum, vel solenne, coram septem nempe testibus factum, post Salicet. Mantic. *Consil. Marpurg. Carpzov. p. 3. Ip. Forens. constit. 3. def. ult.* vel minus solenne. unde jam patet, quid sentiendum de sententia Richter. *part. 1. d. 54. num. 15.* dum scribit, testamentum iudiciale, in iudicio iterum cassari & revocari debere, sc. illam nec in jure fundatam, nec in Praxi receptam. Cur enim non eandem mereatur auctoritatem, quod fit coram 7. testibus, quam quod fit apud acta? Hæc enim duo comparantur. Carpz. *d. l.* ubi addit præjudicium. Add. Gratian. *discept. 312. n. 28.*

LIX.

Et
Privatum tam
in scriptis
quam Nuncupativum.

nisi Princeps
in eo sit institutus.

Privatum testamentum solenne, per aliud æque solenne tam in scriptis, quam nuncupativum, tolli, certum est. Verbi gratia, testamentum in scriptis, per posterius Nuncupativum, & vice versa. Richter. *p. 1. d. 54. num. 24. Vasqu. de success. Resol. l. 1. §. 1. num. 28.* Excipiunt testamentum Nuncupativum posterius, in quo Princeps dicitur institutus, *l. nullus 20. C. de testam.* quod prudenter Impp. constituisse, ne essent, qui ad se hereditates opiniores raperent, unius vel alterius testimonio imperfecto freti, tradit ex aliis Brunn. *d. l. 20.* Add. Gilken. *ad d. l. 20.* quamvis autem alii hunc textum accipiant, non

non de testamento Nuncupativo perfecto, sed imperfecto. Pantschm. *lib. 2. quæst. 19. n. 10.* prior tamen sententia nobis verior videtur. Richt. *ad d. l. 20.* Præterea, tollitur testamentum solenne, per aliud non solenne. Quamvis enim dicant difficilius tolli, quod magna difficultate colligatum est. vid. adduct. a Brunn. *ad l. 34. §. 1. ff. de testam. milit.* Coës. de Grass. *decis. 150. num. 5.* vid. Guid. Papæ. *decis. 200.* Attamen, nullibi LL. ad solenne testamentum revocandum, æque solenne requirunt, unde eandem vim habet testamentum validum de jure speciali, ad tollendum primum, quantum validum de jure communi, post plures Richt. *vol. 2. cons. 419. num. 116.* indistincte ergo testamentum solenne, tollitur per testamentum a milite conditum *l. 34. §. 1. de testam. milit.* ubi Brunn. *l. 2. ff. de injust. rupt.* Vinn. *ad §. 7. Instit. quib. mod. testam. infirm.* Gratian. *tom. 4. disceptat. c. 606. num. 14.* Razzal. *d. 382. n. 6. 7.* Testamentum ad pias causas solenniter: per aliud ad pias causas factum minus solenniter. Sufficit enim quod factum posterius sit perfectum in sua specie, & habeat sua substantialia requisita ad sui perfectionem, quamvis primum contineat plures solennitates, nam major solennitas non inducit majorem perfectionem. Stephan. Gratian. *tom. 4. discept. Forens. num. 61.* Molin. *tr. 2. d. 153.* Nicol. Everhard. *Jun. vol. 1. cons. 27. n. 22.*

LX.

Pariter minus solenne testamentum, non tantum per aliud minus solenne revocatur, sicque adeo imperfectum per aliud imperfectum. Brunn. *ad l. 2.*

Et
minus solenne.

ff. de injust. rupt. in fin. militare per aliud æque militare *d. l. 34.* Testamentum ad pias causas per aliud æque ad pias causas: verum etiam testamenta modo privilegiato condita, per ea quæ jure communi valent, revocantur & infirmantur v. c. testamentum non militare: Ad pias causas testamentum per aliud nihil tale disponens solenniter conditum. Quamvis enim quæ ad causas pias ordinantur irrevocabilia statuunt nonnulli, quos interest, *Christ. Phil. Richt. vol. 2. cons. 45. num. 7.* hoc ipsum tamen non aliter procedit, quam si nulla alia defuncti voluntas appareat.

LXI.

Quid de testa-
mento Paren-
tum inter li-
beros.

An vero testamentum Parentum inter liberos conditum, per aliud, vel solenne, vel minus solenne testamentum tolli possit, & revocari, controversa est quæstio, quam remissive tractat P. Christin. *vol. 5. decis. 199.* singulare aliquid testamentum inter liberos conditum habere, quod non possit per aliam voluntatem posteriorem revocari, nisi id fiat per testamentum solenne, additaque ei expresse clausula derogatoria ex *Nov. 107. c. 2. indeque desumpta authent. Hoc inter. C. de testam.* putant multi. Pro cuius meliore intellectu, distinctione opus videtur: nempe Pater in post-testamento vel instituit liberos, vel extraneos. Si liberos, aut æqualiter, aut inæqualiter. Si æqualiter, hætenus nihil novi videtur constituisse Imperator circa hæc testamenta, sed quemadmodum testamentum militare per aliud æque militare tollitur, ita etiam Parentum inter liberos neque contrarium ex *d. Nov. 107. cap. 2.* colligitur, quoniam Imp. mens fuit liberis prospicere, ne
infinita

infinita Patris licentia, mutandi testamentum liberis
 damnosa esset. Si itaque post testamentum, æque aut
 melius liberis prospectum sit, cur non valeat & prius
 tollatur, nulla ratio dari potest? Et ita Dd. fere
 comm. hanc Nov. accipiunt, & interpretantur
 Brunn. *ad d. auth. n. 1. in fin.* Richt. *ad Auth. Hoc in-*
ter. n. 4. Scharfchmid. *ad ius Justin. Nov. Ex. 16.*
th. 43. in fin. vid. Brunn. *cons. 41. n. 7.* Carpzov. *p. 3.*
const. 4. d. 25. num. 5. Gail. *2. observ. 112.* Moll. *lib. 4.*
semestr. cap. 22. Richt. *p. 1. d. 49. num. 21.* modo ta-
 men in posteriori testamento, mentio fiat prioris.
 post Castrens. *Mantic. de conject. ultim. volunt. l. 6.*
tit. 2. Richt. *ad d. Auth. quod sine num. 4.* si inæqua-
 liter sint instituti, vel his mixti extranei, non aliter
 posteriori, censetur revocatum prius, quam si fue-
 rit coram 7. testibus factum, eique clausula deroga-
 toria s. cassatoria prioris nominatim, hisce nempe
 verbis: non obstante alio quocunque testamento
 etiam inter liberos: Pantfchman. *lib. 2. quæst. 16.*
num. 18. simulque causa revocationis inserta fuerit.
d. Nov. 107. cap. 2. Auth. hoc inter ubi Dd. comm.
 Richter. *p. 1. d. 49. § ad Auth. hoc inter num. 3.* non
 desunt quidem, qui d. Nov. expresse restringunt
 ad casum, quo extranei posteriori testamento insti-
 tuuntur. vid. laudat. a Christ. Phil. Richt. *vol. 2.*
cons. 419. n. 43. Gilken. *ad d. Auth. num. 1. § 2.* sed
 de liberis magis Imperat. loqui, quam de extra-
 neis ex toto contextu apparet. Faciunt ea, quæ tra-
 dit Gilken. *ad d. auth. num. 2. 3.* Richt. *d. consil. 419.*
num. 43. Pantfchman. *lib. 2. quæst. 16. num. 16.* dein-
 cept dispositionem d. Novellæ nonnulli expresse re-
 stringunt ad testamentum in scriptis conditum. Gil-

ken. *ad d. auth. hoc inter num. 5.* verum enim vero, hæc sententia nec textui convenit, nec rationi, cum alias inter testamentum Nuncupativum, & in scriptis, quoad effectum, nulla fere sit differentia, quod notarunt alii. Brunnem. *ad d. auth. num. 1.*

LXII.

Primum an
secundum
nihil interest.

Illud ratione objecti nihil interest, an testator revocet primum, secundum, vel tertium. vid. Ant. de Gamma *decis. 209.* Potest enim Testator pluribus testamentis factis, vel intestatus decedere. Ant. de Gamma *d. l. n. 2.* Pantschm. *q. 14. n. 19.* vel in secundi testamenti revocatione coram testibus rogatis se declarare, quod velit primum valere, quo casu primum firmum est, quamvis lapsus decennii non interveniat. Richt. *p. 1. d. 54. num. ult. ubi præjudic.* ibi: Demnach aber und weilen durch angeregte cassationschrift nicht allein das Testamentum nuncupativum hinwieder revocirt und aufgehoben worden, sondern auch zugleich die Testatrix in Gegenwart 7. Gezeugen, sich erklärt, daß es nochmahlen bey ihrem ersten letzten Willen verbleiben solle, und also bey solcher Beschaffenheit keine anderwertige institutio heredis, viel weniger der sonst zu recht erforderter lapsus decennii nöthig gewesen, &c.

LXIII.

II.
Legata.

Præter testamenta de quibus actum, objectum nostræ revocationis sunt legata & fideicommissa *l. 17. C. de legat. pr. Inst. de adim. legat.* quæ vel testamento relinquuntur, vel codicillis; quæ testamento relinquuntur, testamento non solum; sed & codicillis adimi possunt. *pr. Inst. de ad. leg.* Testamento quidem vel eodem, vel alio condito testamento. Nempe si aliud testamentum factum sit, hoc

hoc ipso legata priore testamento relicta infirman-
tur, atque cum testamento in quo relicta sunt, ci-
tra ullam aliam revocationem tanquam ejus pars,
corruunt. vid. Joh. Petr. Surd. *decis.* 38. n. 15. nisi in
poster. testamento sint expresse confirmata. Confir-
matio enim generalis, non trahitur ad legata in specie
revocata. Surd. *ibid.* n. 11. Sed & eodem testamento
adimi possunt. *d. pr.* quod enim priore testamento
datum est, id posteriore adimi potest *l. 13. l. 17. ff. adim.*
leg. nam & in legatis novissima scriptura spectanda
venit *l. 16. pr. ff. de V. P. S.* nec obstat, quod traditur
in l. 188. de R. J. ubi pugnancia in testamento jubentur,
neutrum valere. Nam illud locum habet in perplexis
atque inter se collidentibus vid. *l. 16. ff. de cond. Instit.*
non ubi prior scriptura per posteriorem corrigitur
& commutatur, aut rescinditur. *d. l. 17. ff. de adim.*
legat.

LXIV.

Revocantur autem Legata, non obstante clau-
sula de non revocando his adjecta. Vincent. Hond. *Quæ tacite
etiam adi-
muntur.* vol. 2. *Consult.* 44. n. 88. imo etsi juramento essent
confirmata. Covarruv. *de testam.* p. 2. n. 15. Gutie-
rez. *de jurament. confirm.* p. 2. c. 1. Brunn. *ad l. 17 C.*
de legat. quid si vivo testatore sint tradita? adhuc
idem dicendum, modo tanquam legatum & non
alio titulo tradita sunt. Brun. *d. l. 17.* Gomez. *tom.*
1. V. R. c. 12. n. 4. Afflict. *decis.* 275. Mantic. *l. 8. de*
conj. ult. volunt. Tit. 1. n. 40. Barry. *l. 9. tit. 29. num. 1.*
non pure tantum, sed & sub conditione *d. l. 17. C. de*
legat. ubi Brunn. tam ingenuis, quam libertis *d. l. 17.*
tam expresse, quam tacite Brunn. *d. l. 17.* nempe *Causa finali
cessante.* causa finali legati cessante, ademtum censetur lega-
tum.

tum *l. 17. §. 3. ff. de condit. & demonstr. ad Carpz. Ip. For. p. 3. const. 13. def. 26. n. 7. Mascard. conclus. 1287. n. 7. Menoch. l. 4. præf. 172.* Dicitur autem causa finalis, quando alias non fuisset relicturus. Idem dicendum si onus legato adjectum eidem adimat, tacite censi ademptum legatum, modo onus in vim modi adjiciatur, eo quod legatum sub modo censeatur datum in compensationem oneris: Unde onere remoto, revocatum censi legatum. *l. 30. §. 2. de adim. leg. ubi Brunn.* Hinc si intuitu tutelæ legatum sit relictum alicui, si in seq. testamento alius constituatur Tutor, ademptum censeatur legatum. *l. 28. pr. ff. de adim. legat. l. 28. §. 1. ff. de Excus. Tut. l. III. de leg. 1. l. 5. §. 1. ff. de his, quæ ut indign. Joh. Petr. Surd. decis. 38. num. 16. seqq.* quanquam in conditionibus id non procedat, unde conditione adempta non protinus censeatur legatum revocatum. *l. 3. §. conditio. 9. ff. d. adim. legat.* post Bart. Bald. Alex. Godad. Alciat. Surd. *d. decis. 38. num. 5.*

LXV.

III.
Donatio
m. c.

Quid si
clausula de

Deinceps Objectum revocationis est m. c. donatio. vid. supra th. 25. imo hujus proprium esse, ut revocari possit tradit Mæv. *p. 6. d. 338. num. 1.* quod adeo verum dicunt, ut nec juramentum, quod donationi m. c. accedit, potestatem revocandi ac pœnitendi adimat, utpote quod naturam qualitates & conditiones omnes ejusmodi actus cui accedit, recipit. arg. *l. f. C. d. N. N. P. Ant. Fab. in C. tit. de donat. m. c. def. 1. B. Lauterb. d. m. c. d. th. 42.* idem de reciproca donatione dicendum, quantumvis alterius morte sit confirmata, Carpz. *Ip. Forens.*

*p. 3. const. 26. def. 12. Christ. Philipp. Richt. p. 1. d. 22. non revocandum. 16. quid vero si clausula de non revocando eidem fuerit adjecta? Mæv. p. 6. decis. 332. distinguit 4 casus: An videlicet 1) mortis tantum fuerit facta mentio, constet vero, quod donatum inter vivos intelligatur: tunc clausulam adjectam impedire donationis revocationem. 2) Si donator hoc tantum dixerit, quod donatio constans ac perpetua etiam manere debeat, stett und vöft bleiben, tunc secus esse. 3) Si voluntas donantis adeo manifesta sit, quod non inter vivos donatum voluerit, sed m. c. donatio, tunc clausulam actui contrariam, pro nulla haberi, vel 4) si instar ultimæ voluntatis eam habere dixerit, ac post mortem suam valere, & revocationi iterum esse locum. Verum enim vero, primus & examinatus casus, apud nos dubium habet nullum, quia ubi mortis tantum facta est mentio, non est donatio m. c. sed inter vivos, & consequenter irrevocabilis. De secundo casu, idem dicendum, nam etsi testator testamento hanc adjiciat clausulam, revocationi tamen obnoxium esse, persuasum habemus, idque cum receptiori sententia, quam post alios defendunt Gomez. 1. 2. V. R. c. 4. num. 22. Covarr. p. 2. de test. num. 59. Nam verba ista donationis instrumento inserta, non plus important, quam firmitatem donationis m. c. secundum suam naturam considerata, cui non derogare videtur donator, si eam revocat. Sed de tertio & quarto casu major dubitatio est, an non vi hujus clausulæ revocatio impediat, quasi donator pœnitentiæ renunciassè videatur? quod licet neget post Jasonem *Cons. 245. ubi clausu-**

clausulam illam nihil operari dicit Mæv. *d. l.* nos tamen contrariam sententiam veriore putamus propter textum expressum in *d. 27. ff. d. m. c. donat.* Scilicet donatio m. c. in eo ab ultimis voluntatibus differt, quod hic facultati poenitendi nec renunciare, nec eam quis legem dicere possit, quo minus ei a priore voluntate recedere non liceat. *l. 22. de leg. 3.* sed in hac renunciatio valeat *l. 13. l. 35. §. 4. l. 27. ff. de m. c. d.* Et quanquam vi clausulæ irrevocabilitatis videatur transire in aliud genus donationis inter vivos *d. l. 27.* ficque adeo nomen suum amittere, retinet tamen formam donationis m. c. quod nempe in casum mortis perficiatur, & donator debeat expectare mortem donatoris, nec rem donatam antea condicere possit, nec transit in donationem inter vivos absolute, sed respectu quorundam effectuum solum *d. l. 27.* Itaque donatarius rem sibi donatam, vivo donatore, nec condicere, nec si res ei tradita sit, vindicare a quocunque possessore potest, verum ex his omnibus non sequitur, quod non obstante clausula irrevocabilitatis, revocari possit.

LXVI.

Sed urget doctissimus Mævius, casum, quando aperte constat esse donationem m. c.; & donator declarat se donare mortis causa & non aliter, hoc in casu clausulam de non revocando eidem adjectam tanquam contra substantiam actus adjectam, nihil operari, quemadmodum alias constet pacta, quæ contra substantiam actus apponantur, esse invalida. *arg. l. 12. in pr. ff. precar.* Sed nos negamus clausulam irrevocabilitatis, substantiæ donationis m. c.

m. c. contrariari, sic ut nullum plane habeat effectum. contra *d. l. 27. ff. de m. c. don. Nov. 82. præfat. § cap. 1.* Ubi m. c. donationem esse factam constat aperte, quamvis propter clausulam non revocandi retractari nequeat. nempe stante, ut dictum, hac clausula, donator ipse mavult rem habere m. c. donatam, quam donatarium, retinet enim & dominium rei sic donatæ, & donatario jus agendi in vita donatoris non competit, quamvis ratione aliorum effectuum eandem, in donationem inter vivos convertat. Illud lubentissime concedimus, si dubium esse possit, an ab ipso donatore, vel alio ejusmodi clausula fuerit apposita, non obstante clausula, revocationi esse locum.

LXVII.

Ad objectum nostræ revocationis, pertinent etiam pacta de succedendo, sive super paciscendum, sive tertii hereditate inita, quamvis enim de jure pacta sint etiam hæc invalida *l. 5. C. de pact. convent.* attamen si is, de cujus hereditate agitur consentiat, & in hac sua voluntate, usque ad extremum vitæ suæ spatium perseveraverit, pro validis habentur. *l. f. C. de pact.* ubi Dd. comm. & vim ultimæ voluntatis habent. Brunn. *cons. 165. n. 20.* dubium itaque habet nullum, quin revocari ab altero, etiam altero invito possint *d. l. f.* quod tamen non est trahendum, ad pacta Principum vicissitudinaria, gentilitia, fraternitatis, (ut vocant,) utpote, quæ non vim ultimæ voluntatis, quæ ambulatoria est, sed naturam conventionis juratæ, ac fœderis stabilis obtinent. Nic. Reusn. *v. 2. cons. 3. n. 30.* tum quod

IV.
Pactum de
succedendo.

in se sint favorabiles, ob publicam tranquillitatem, splendoris familiæ conservationem, subditorum pacem ac defensionem.

LXVIII.

V. De pactis dotalibus, quatenus objectum revocationis constituent, ut nunc aliquid dicamus, ordo postulat. Sane, juxta quidem juris Romani principia, huic quæstioni vix poterit esse locus cum de dote vel propter nuptias donatione aut similibus concepta, sint & mancant pacta, adeoque hic locum habeat regula *l. 5. C. de obl. & A.* Sin de omnibus, vel bonorum parte certa, in casum mortis, invalida reputentur *l. 5. C. de pact. convent.* Hœser. *de acquæst. Conjug. p. 2. loc. 11. n. 5.* quicquid sit, moribus fere omnium locorum ejusmodi pacta dotalia, etiam de succedendo, valere, certum est, imo certissimum. Brunn. *ad l. 5. C. de Pact. conv.* Carpz. *Ip. For. p. 2. Const. 43. def. 2.* Kohl. *p. 2. de pact. dotal. n. 79.* Pruckm. *vol. 2. cons. ult.* Hœser. *de conjug. acqu. p. 2. loc. 11. n. 32.* Myns. *cent. 2. O. 33.* Gail. *2. O. 117.* Myler. *Gamol. c. 6. num. 22.* ut qui, contra hanc observantiam scholastice disputare velit, illi ignoscendum, imo condolendum esse, quod, quæ quotidiana sint non didicerit, & jus in quo versemur ignoret, ex Cothman. *Vol. 2. Resp. 78. n. 176.* scripserit Hœser. *d. l. add. Fontanell. de pact. Nupt. Claus. 4. gloss. 9. p. 4. n. 16.* Quatenus autem istiusmodi pacta revocari possint, alterutra parte invita? distinctione opus videtur, utrumne inter vivos, an in vim ultimarum voluntatum sint concepta, five quod idem est, an in vim contractus vel donationis sint.

Pacta dotalia
inter conjug-
es quæ va-
lent.

hodie:

Et revocari
non possunt.

sint concepta, an vero sint mixta, loquentia de suc-
 cessione in casum mortis.

quatenus im-
 vim conven-
 tionis valent.

LXIX.

Quæ priore modo sunt concepta, mutari &
 revocari nequeunt, ex ordinaria, natura conventio-
 num, quæ quatenus & in quantum alteri est jus ex
 conventionem quæsitum, sunt irrevocabiles. *l. 5. C. de*
O. & A. itaque revocari non possunt, primo a Pa-
 rentibus, quantumvis facta sint ab his, liberis, ut
 fieri solet, absentibus: *Casp. Mantz. decis. Palat. 38.*
num. 5. Carpzov. p. 2. Sp. For. c. 43. d. 4. Hoeser. de
acq. Conjug. part. 2. loc. 11. num. 39. Certe non po-
 test pater, quod dotis, propter nuptias donationis,
 aut alterius liberalitatis gratia, filio vel filia, con-
 templatone matrimonii, promisit, vel dedit, revo-
 care. *Guid. Pap. decis. 145. n. 4. & ita Senatum*
Neapolitanum judicasse tradit Vincent. de Franch.
decis. 205. Claud. de Mæan. obs. Leod. 420. num. 7.
 Unde si socer genero, in pactis dotalibus, habita-
 tionem in propriis ædibus per aliquod tempus pro-
 misit, pœnitentiæ locum non esse, nec posse genero
 invito, contra datam fidem, alias obtrudere ædes,
 ex Cæsar. de Urfillis, ad M. de Afflict. *decis. 146. tra-*
dit Hoeser. de acquæst. conjug. p. 2. loc. 11. n. 120. nisi
 socer legitimam causam mutandi allegaret; & pro-
 baret. *Hoeser. d. l. n. 128.* Superior sententia pro-
 cedit, quantumvis filius vel filia consentiant, attamen
 contemplatione matrimonii liberalitatem fa-
 ctam, reclamante genero vel nunc revocari non pos-
 se. *Natta cons. 609. num. 1. & 42. Roland. a Valle,*
vol. 4. cons. 44. num. 9. ne quidem ex causa ingrati-
 tudinis.

Nec a Paren-
 rentibus.

Etiam ex cau-
 sa ingratitu-
 dinis.

Nec a conju-
ge.

tudinis. Anton. Fab. *l. 8. C. tit. 38. def. 1.* Hoeser. *de acquæst. conjug. p. 2. loc. 11. n. 125.* scil. non in favorem filii tantum, sed & liberorum, in matrimonio suscipiendorum gratia, facta censetur, tum promissio, vel donatio. Nec potest Conjugum alter altera parte invita a pactis dotalibus in vim contractus, vel donationis valentibus recedere. Berl. *p. 2. Concl. 51. def. 11.* Brunn. *in l. 5. C. de pact. conf. Richt. decis. 26. num. 40.* & alii plures laudati ab Hoeser. *d. l. num. 127.* Cothm. *vol. 2. conf. 78. num. 168.* Wesenb. *ad π. Tit. de pact.* David. Mæv. *ad Jus Lub. part. 2. Tit. 1. num. 101.* five per testamentum Richt. *vol. 2. conf. 155.* five alio modo.

LXX.

Quæ in vim
ult. voluntatis
valent.
Post mortem
conjugis
mutari non
possunt.

De his, quæ in vim ultimæ voluntatis sunt concepta, iterum distinctio adhibenda, an utroque Conjugum vivente, velint mutari & revocari, an vero post mortem unius vel alterius. Hæc revocari non possunt, nec potest superstes Conjux ab his quæ pacto dotali relicta sunt, recedere, & v. c. portionem statutariam exigere in terminis Christ. Philipp. Richt. *vol. 2. conf. 36.* ubi simul adducit consilium Facultatis Juliæ *n. 3. ibi:* Diemeil jedoch die vor angezogene Rechts Regel nun allein von beeder theils Lebzeiten zu verstehen. Brunn. *conf. 44. n. 5. conf. 121. n. 5.* Sed his, quæ in pactis dotalibus sunt constituta, contenta esse debet, adeoque electionem habet nullam. Mæv. *part. 9. decis. 60.* unde nec just tertio quaesitum ex hujusmodi pactis totalibus auferri potest. Claud. de Mæan. *Obs. Leod. 420. n. 7.* Utroque conjugum vivente, revocari possunt non tantum a Parenti-

Sed in vita
conjugis.

rentibus, quemadmodum elegantem casum proponit Brunn. *Consf.* 165. Sed etiam Conjugum alter, altero obloquente recedere potest & revocare voluntatem. Scilicet ejusmodi pacta non referuntur, inter pacta simplicia, sed mixtam quodammodo naturam habent, adeoque juxta naturam ultimarum voluntatum mutationi & revocationi sunt obnoxia. *arg. l. 4. ff. de adim. reg. l. 32. §. 1. & 3. ff. de donat. inter Vir. & Vxor. Joh. a Sant. l. 2. tit. 2. defin. Fris. 4. Gail. 2. O. 127. n. 2. Hahn. in Nor. ad Wefenb. Tit. ff. de pact. dotal. n. 4. Carpz. Ip. For. p. 2. c. 43. d. 10. Tab. de pact. dotal. c. 7. §. 2. in consil. annex. c. 3. Hoeser. de acquæst. Conjug. loc. 11. part. 2. n. 32. Kohl. de pact. dotal. part. post. n. 80.*

LXXI.

Quid si clausula de non revocando ejusmodi pactis sit inserta? non obstante ea, revocationi locum esse tradit Joh. Hoes. *de tr. de acquæst. Conjug.* p. 2. loc. 11. n. 133. Add. Brunn. *consf.* 165. n. 31. & seqq. Alii distinguunt, an revocatio fiat temere & extra testamentum, simplici nimirum ac nudæ voluntatis declaratione, & inter eam, quæ fit testamento, modo solenni? illam prohibitam censeri, non vero hanc, ita consuluit Joh. Georg. Besold. apud Christoph. Besold. *vol. 3. caus. 116. n. 117.* sed alii per clausulæ istius adjectionem pactum in se revocabile irrevocabile fieri tradunt. Joh. Otto Tabor. *de pact. dot. c. 7. th. 5.* Scilicet, clausula ejusmodi, pactis dotalibus inserta, prægnantissime arguit, paciscen-
tium non fuisse aliam, quam quod non in vim ultimæ voluntatis, sed in vim contractus irrevocabili-
lis,

Quid si clausula de non revocando his adjiciatur.

lis, quæ placuissent, valere debeant, idque ad exemplum donationis m. c. quæ uti in se est conventio, five duorum in idem placitum consensus, hacque ratione ab ultima differt voluntate: quoad effectum tamen ultimis comparatur voluntatibus §. 1. *Inst. de donat.* Sicut ergo ejusmodi clausula donationi m. c. inserta ex revocabili donatione, facit irrevocabilem d. l. 27. ff. de m. c. donat. d. l. 13. l. 35. §. 4. ff. eod. Ita etiam pactum dotale de succedendo, quod secundum Dd. sententiam etiam naturam habet m. c. donationis Brunn. *consil.* 165. n. 22. Mantz. *decis. Palat.* 38. *decad.* 4. vi hujus clausulæ, irrevocabile censetur atque secundum hanc sententiam pronuntiatum fuisse in Facultate, tradit Tabor. *de pact. dotal. in consil. ibid. annex.* Eamque opinionem amplectam Facultatem Inclytam Tubingensem ex consiliis Manuscriptis constat, utique si clausula ista ad exemplum donationis m. c. non generalibus tantum verbis sit concepta: Daß dieses alles was beschrieben stehet, Fest und unverbrüchlich gehalten werden solle. quia videlicet sequitur naturam negotii, quod revocabile in se est, sed prægnantibus ac specialibus verbis.

LXXII.

Cæterum, ea quæ de revocatione pactorum dotalium in vim ultimæ voluntatis disponentium, alterutra parte invita sunt dicta ante, multis in locis hodie non obtinent. Sane, in hoc nostro Ducatu, quocunque sint confecta modo, revocari altera parte invita nequeunt, in alterius damnum, nisi ex justa & ad exheredandum sufficienti causa, vel quoad

quoad ea, quæ in istis, extraneis sunt relicta; quod non solum ideo receptum, ut omnis, fraudum quibus istiusmodi pacta alioquin essent obnoxia materia, amputaretur, sed quod etiam istiusmodi pacta successoria, quantumvis ultimæ voluntatis vim habeant, sint tamen & maneat pacta, & conventiones, adeoque duorum in idem placito & consensu perficiantur, sicque adeo irrevocabiles *l. 5. C. de O. & A. §. B. Landr. B. Laut. disp. ad Jus Provinc. 3.* quam defendit Illustris ac Generosissimus Dn. Johannes Eberhardus Varenbüler ad Hemmingen, Serenissimi Principis Consiliarius Status, Illustris Collegii Ephorus, & Supremi quod Tubingæ est Dicasterii Assessor, nec non Civitatum Tubingensis, Herenberg. ac Sultzensis Superior Præfectus, Dn. noster Gratosus. De jure in Palatinatu recepto idem testatur Bachov. ad Treutl. *vol. 2. disp. 7. th. 7. lit. 11. n. 2. Statut. Hamb. idem p. 2. Tit. 11. d. 22. ibi:* Ob schon nach aufgerichteten und vollzogenen Ehezattern ein der Eheleut hernacher, ein Testament oder Disposition seines letzten Willens, wie es mit seinen Nachgelassenen Gütern zuhalten, verfassen lassen würde: So mag doch solch Testament dem vollzogenen Ehezatter in den Puncten, die demselben sind ordentlich einverleibt, nichts præjudiciren. De Hollandia idem testatur Groenew. *d. LL. abrogat. ad l. 17. C. d. pact. n. 4.* Et mutuas adjectiones successionis, fieri irrevocabiles, & instar permutationis, tradit Claud. de Mæan. *observ. Leod. 520. num. 2. inf. de quo tamen dubitamus vel maxime per superius tradita.*

LXXIII.

Quando autem & quibus verbis cognoscatur, utrum pactum de succedendo sit initum, adeoque in vim ultimæ voluntatis valeat: an in modum contractus, adeoque an revocabile, vel irrevocabile? late tractant Hartm. Pistor. *pact. 4 qu. 31. Carpzov. Jp. For. part. 12. const. 43. d. 5. 6. Kohl. d. part. dotal. part. post. num. 50.* Illud certum est, in vim ultimæ voluntatis pactum dotale valere, quando 1) de hereditate vel successione deferenda, expresse dictum est. Hart. Pist. *d. l. n. 2.* Carpzov. *d. defin. 5. num. 4.* sive de bonis certis tantum, & re particulari, per modum successionis deferendis fuerit actum, v. c. Daß der überlebende Ehegatt den erstverstorbenen gänzlich, oder

in einem gewissen Antheil seiner Verlassenen und Erbschoß succediren solle Mæv. p. 2. *ad Jus Lubec. tit. 1. in pr. num. 102.* erblich haben, erblich fallen und gelangen, adhuc idem dicendum. Carpzov. d. l. nisi substrata materia aliud suadeat. Constat enim quod verba erblich, erblich kommen, quandoque idem denotent ac eigenthumblich. Si non per modum successionis bona deferantur quantumvis universa, vel major bonorum pars, non tamen in vim ultimæ voluntatis valet pactum, Carpzov. p. 3. *constit. 43. def. 6.* illud etiam certum est, in vim ultimæ voluntatis valere pacta dotalia, quando bona superstiti, dem überlebenden, conjugii, in casum mortis deferuntur. Hoeser. *de acquæst. conj. p. 2. loc. II. num. 132.* quo sane casu pacta dotalia habent naturam donationis m. c. Brunn. *conf. 65.* Manz. *decis. Palat. 30. decad. 4. num. 2. 3. 4.* quando autem non sic verba sunt concepta, ut casum mortis superstes capiat, sed executio tantum post mortem fiat, in vim contractus valere. Tabor. *de pact. dotal. c. 7. thes. 2. p. 17.* Carpzov. *Jurispr. Forens. part. 1. constit. 43. numer. 10.* Kohl. *de pact. dotal. p. 2. p. 71.* vid. Hoeser. *de acquæst. conjug. p. 2. loc. II. num. 67.* idem dicendum, si de certis tantum bonis fuerit dictum, hunc fere in modum, daß der überlebende Ehegatt gewisse Stück. oder einen gewissen Antheil, auß des verstorbenen Gütern nehmen sollte. Mæv. *ad Jus Lubec. p. 2. tit. 1. in pr. num. 100.*

CAPVT V.

DE FORMA S. DIFFERENTIA SPECIFICA.

LXXIV.

Differt

I.

a declaratio-
ne.

Differt revocatio ultimæ Voluntatis ab ejusdem *declaratione*, potest namque Testator vel in eodem testamento vel alio, imo etiam Codicillo, voluntatem suam declarare, sic tamen ut ista declaratio pro revocatione prioris testamenti habenda sit nequaquam. Nimirum, uti in omnibus actionibus humanis comparatum est, ut semper actus, qui sequitur, declaret antecedentem, uti ex l. 42. ff. *de adult.* colligit Barbof. *Locuplet. l. 1. c. 26. ax. 33.* Ita in ultimis voluntatibus, dispositio posterior declarat priorem præcedentem. l. 21. §. 1. ff. *qui test. fac.* l. 16.

l. 16. §. 1. ff. de tritic. vin. ol. leg. Et voluntas dubia, quæ præcessit, declaratur ex subsequenti, quæ clara, & aperta sit. Joh. del Castell. contr. Jar. l. 4. c. 9. n. 57. 58. & seqq. Et verbum obscurum in priori parte testamenti positum, intelligi debeat secundum quem regitur in alia parte testamenti. l. 17. pr. l. 50. §. ult. ibi: & quæ sequuntur. d. leg. 1. Castell. d. l. imo ex vicinis quoque scripturis declarari. Castell. d. l. c. 50. num. 17. Ludov. de Cassanat. conf. 17. num. 25. conf. 47. num. 42. Alphons. de Azeved. conf. 2. num. 57. conf. 5. num. 81. Tabor. Relat. Argentor. 20. num. 11. Mercur. Merlin. d. 229. num. 2. declaratio tamen nihil de novo confert, & declarans nihil novi facit. d. l. 21. §. 1. ff. q. test. fac. poss. effectus enim declarationis, est verbum obscurum clarius explicare, ergo, si vel adderet, vel minueret, non esset declaratio, sed nova dispositio reformatoria. Barbof. Locuplet. lib. 4. c. 6. axiom. 5. II) a voluntatis ultimæ *revisione*; nam ex eo quod testator testamentum in scriptis factum, quod alias mysticum a Dd. dicitur, v. c. aperuit, non censetur mutasse ac revocasse voluntatem, quoniam illud magis revidendi causa, quam revocandi fecisse videtur. Anton. Perez. in Codic. tit. d. testam. num. 20. III) a *Repetitione* voluntatis, testamentum enim quod mutatum non est, in posteriore repetitum censetur, cum omnibus suis qualitatibus. Unde si testator condendo testamentum, mentionem facit in eo pactorum dotalium, seu dispositionis per ultimam voluntatem, pactis dotalibus insertæ, etiam non sit expresse mentio facta omnium eorum, quæ in pactis dotalibus continentur, illa tamen, quorum in testamento facta est mentio, repetita censentur, quia, quæ testamento confirmato continentur, ita coherent iis, quæ in testamento confirmante scripta sunt, ut ei inesse censeantur post Fusar. d. subst. q. 451. Claud. de Mæan. obs. Leod. 265. n. 3. differt IV. a testamenti *receptione*, quando testator testamentum coram actis iudicii conditum, recipit, quo ipso non censi revocatam voluntatem, supra dictum fuit. Denique ab aliis modis, quibus infirmantur testamenta vel ipso jure, vel officio iudicis differre hanc nostram est in propatulo.

CAPVT VI.

DE EFFECTV.

LXXV.

Revocato
testamento
in totum.

Nihil valet,
quod in eo
scriptum.

Nunc de Revocationis *Effectu*. Qui respicit vel ultimam voluntatem revocatam, vel revocantem, illic, vel testamentum est revocatum, vel alia voluntas ultima. Si testamentum, iterum distinguitur, inter totalem, & partialem revocationem, item an revocatio fiat nuda voluntate, an alio testamento condito testamento posteriore prius rumpitur *d. §. 2. quib. mod. test. non valet. d. §. 2. tollitur l. 27. C. de testam. infirmatur. l. 21. §. 3. C. eod.* quia paria sunt testamentum non condere, & revocare. *Mæv. cons. de Revocat. testamenti p. 67.* Rumpitur autem ipso jure *d. l. 27. Mæv. d. l. p. 68.* & quidem in totum, quia testamenti factio, est actus individuus, qui non potest pro parte valere, pro parte non valere *Berlich. p. 1. d. 92. n. 7. Alphons. de Azeved. cons. 3. n. 26. Franzk. l. 2. Resol. 11. n. 15.* Regulariter itaque omnia cassantur & annullantur, quæ in testamento priori scripta sunt, heredis non solum institutio, sed etiam legata & fideicommissa. *l. 18. de leg. 3. Stephan, Gratian. Tom. 4. discept. 505. n. 5. Flam. de Rubeis cons. 30. n. 81. Richt. p. 1. decis. 49. n. 15. Carpz. Jp. For. part. 3. Const. 30. def. 40. etiam ad pias causas relicta vid. Vincent. Caroc. decis. 85. omniaque, quæ in priore sunt contenta testamento. Surd. decis. 127. n. 9. Castill. l. 4. de interpret. ult. volunt. circa fin. Surd. l. 2. Consil. 169. num. 7. ex quo est, quod confessio testamento facta, revocata censeatur, revocato testamento, nec ex illa confessione, si nihil aliud subsit, debitum probari possit. Hercul. Marefchott. V. R. l. 1. c. 48. Joh. Petr. Surd. l. 2. cons. 169. per tot.*

LXXVI.

An donatio-
nes contra-
ctus, in testa-
mento facti
valeant?

Revocato ergo testamento, omnia quæ ex testamento debentur, & ex ultima defuncti voluntate, qua tali, peti poterunt, revocata censeantur. Aliunde quæ debentur, quamvis illorum in testamento facta fuerit mentio, non censeantur revocata. Hac occasione quæritur, an contractus testamento initus revocatus censeatur revocato testamento? quæ quæ-
stio

stio decidi non potest, nisi ante omnia sciatur, an non sit contra juris principia, contractus in testamenti factione celebrari? Marechott. *V. R. l. 1. c. 48. n. 11.* cum aliis existimat, in testamentis posse fieri contractus & donationes inter vivos: modo interveniant requisita, ut est praesentia utriusque, quo casu actum dicit esse irrevocabilem, allegans gl. communiter approbatam in *l. heredes palam §. f. ff. de testament.* Boer. *decis. 353. num. 4.* & sequente Bartol. in *leg. Rationes. Cod. de probat. & in l. Creditores. C. de fideic.* Sed quid ad *l. 20. de V. S.* ubi expresse dicitur, verba *contraverunt, gesserunt non pertinere ad testandi jus, & l. 21. §. f. ff. & l. 28. Cod. de testam.* ubi non semel hoc confirmatum esse apparet. Sane si ad secreta juris accedere volumus, nunquam hoc propter hos ipsos textus allegatos, evinci potest. Contractus enim ab ultimis voluntatibus usque adeo remotos esse, & actus a testamento alienos tralatitium est, & vel ex eo apparet, quod variabilis testamentorum natura, contractibus plane repugnet, Andr. Scheff. *quaest. Jur. Practicab. p. 3. q. 27. num. 2. seqq.* ita, ut post plures alias rationes dicat, securum ad radicem ponere, qui ista purioris Jurisprudentiae fundamenta subvertere tentent, attamen contrariam ceu communioem esse receptam, testatur ipse cum Dd. ibid. allegat: ubi adducit praesudicium. Add. Gamma *decis. 173. decis. 381.* Hoc tamen non aliter locum habere dicunt, quam si contractus iste testamento adfinis & conjunctus sit, v. gr. si testator praesenti & acceptanti donaret rem, contractus hic testamento adfinis & conjunctus non vitiabitur, & revocato testamento, haec tamen donatio inter vivos non revocabitur. Brunn. *ad l. 21. §. f. ff. qui test. fac.* non enim inquiunt Dd. mutata est eorum natura ratione ultimae voluntatis, cui admiscuntur. Anton. de Gamma *decis. Lusit. 381. num. 4. d. 258. num. 2.* his itaque positus, & ipsius quaestionis decisio una est posita, nempe quod contractus non censeatur revocatus, revocato testamento. Stephan. Gratian. *tom. 5. d. 858. num. 2. 4. tom. 4. d. 751.* unde confessio, quae aliunde probari potest, quam ex testamento, non censeatur revocata, revocato testamento. Surd. *d. consil. 169.* H. Mareschott. *d. l. Gratian. tom. 4. discept. For. c. 751. n. 5.*

LXXVII.

Si clausula
codicillaris
priori testa-
mento inser-
ta an debean-
tur legata.

Sed an ea, quæ de Revocatione legatorum in primo testamento relictorum dicta sunt, locum habeant, quando prior inserta fuit clausula codicillaris? Sunt, qui virtute hujus clausulæ codicillaris legata sustineri putant ex ratione, quod revocatio testamento Codicillus tamen non censeatur revocatus. vid. §. *non solum*. *Inst. de Codicill. l. f. §. 1. C. eod. l. 12. §. ult. ff. de injust. rupt. l. f. ff. de hered. instit.* ita in terminis Cephal. *cons. 548.* verum enim vero, contrarium rectius defendunt alii, quod revocato testamento, clausula quoque codicillaris, eidem testamento inserta revocata censeatur, illudque propter generalitatem §. *posteriore*. *Inst. quib. mod. test. infirm. l. 18. de leg. 3.* late Pantschm. *l. 2. q. 14.* quem vid.

LXXVIII.

Quid de codicillis dicendum, videlicet, an revocato testamento, codicilli quoque revocati censeantur? Plane si nulum testamentum, sed codicilli tantum antea facti proponantur, testamento postea facto, codicillos, qui testamentum præcedunt, facto postea testamento vim suam non amittere, nisi appareat, testatorem a voluntate, quam in Codicillis expresserat, recessisse, constat ex §. 1. *Inst. de Codicill.* sed si Codicilli simul & testamentum factum sit, per posterius testamentum tolluntur codicilli, quamvis expresse revocati non sint; cum enim testamento facto, codicilli, jus ejus sequantur. *l. 16. ff. d. jur. Codicill.* eo infirmato, simul corruant necesse est. arg. *l. 1. C. de Codicill. l. 3. §. ult. ff. eod.* ubi Brunn. Vinn. *ad §. 2. Inst. quib. mod. testam. infirm.* Add. Fürstl. Würtemb. Landr. *p. 3. tit. 26. §. Ferners ibi:* ist als dann solcher Codicill. und die Darinn legitime Geschäft, als ein Anhang, und Zugehör des Testaments, auch gefallen.

LXXIX.

Effectus Re-
vocationis
testamenti
partialis.

Hæc de totali Revocatione; Si non totum testamentum, sed ejus tantum pars sit mutata, & revocata, in reliquis salva manebit voluntas, quia in eo tantum, in quo dicitur mutata voluntas, non in alio revocata censeatur. Facit textus in *l. 27. §. d. leg. 3. l. 7. in fin.* Ea in quibus voluntas mutata esset non debere. *ff. de instr. vel instr. Legat. l. 30. §. 3. ibi: non a tota voluntate*

luntate recessisse videtur, sed his tantum rebus, quas reformasset. ff. d. adim. Legat. unde quamvis Legata, ut dictum, corruant testamento infirmato, si tamen aliunde appareat, testatorem non in totum etiam quoad Legata revocare voluisse voluntatem, debebuntur. Carpzov. *Jurispr. Forens. p. 3. constit. 3. d. 40. Richter. part. 1. def. 49. num. 15. Mantic. de conj. ultim. voluntat. l. 12. tit. 1. n. 37.* scilicet hæc revocatio, reformatio, tantum prioris testamenti dicitur. Joh. del Castill. *de interpret. ultim. voluntat. l. 4. c. 29.* quæ non totum tollit testamentum.

LXXX.

Illud autem hic observandum, quamvis per posterius testamentum prius tollatur, ita ut nec interpretatio in ordine ad posterius ex eo sumi possit, quin potius rejectio facta videatur. Mantic. *d. conj. ult. vol. l. 3. Tit. 20. n. 4. Steph. Gratian. tom. 4. Discept. for. c. 751.* ex testamento tamen etiam revocato, quæ fuerit mens testatoris, quod alia, satis colligi posse. Nam ex actu quoque nullo declarari potest voluntas. Unde si pater in testamento iussit prædium alienari, alienatio sine decreto fieri potest, quantumvis testamentum dicatur imperfectum *l. f. ff. de reb. eor. q. sub tutel.* Si Pater certam quantitatem dotis nomine assignaverit filiabus testamento, revocato licet testamento, quæ fuerit voluntas Patris circa quantitatem dotis, satis colligitur, itaque non ita pridem judicavit Facultas, in causa Sr. Gräfin Sufferin. Si testator rem alienaverit, legatum censetur ademptum, quamvis alienatio esset invalida *l. 20. de adim. legat.* Ex testamento namque imperfecto probabiles sumuntur conjecturæ, ad declarandam voluntatem defuncti; post Mantic. *de conj. ult. volunt. l. 2. Tit. 13. n. 2. d. 2. tit. 20. Meusn. l. 1. Rer. judicat. decis. 6. n. 162. Brun. ad l. f. ff. de ub. eor. quæ sub. tut.* ad alia scil. multa, quæ possunt incidere, non quoad aditionem. Mantic. *l. 3. Tit. 20. n. 6. in fin.*

LXXXI.

Codicillos, quando facit testator post testamentum, hi quidem testamentum non revocant. Joh. del Castill. *de interpr. ult. vol. l. 4. c. 37. n. 7.* quoniam Codicillis hereditas sicut dari non potest, ita nec adimi §. 1. *Inst. de Codicill.* possunt tamen fideicommissa codicillis relicta adimi, imo etiam legata Vinn. *ad §. 1. Inst. de Cod. n. 4.* in dubio autem non præsumitur testator mutasse ea, quæ in testamento disposuit, post plures alios Menoch. *l. 4. præf. 267.*

n. 9. Castill. d. c. 37. n. 7. ubi ex Baldo dicit, si Testator Florentiæ confecerit testamentum, in quo legata reliquerit & deinde in Anglia conscripserit codicillos, legata testamento relicta peti posse. Unde legatarii in posterioribus codicillis concurrunt cum nominatis in priori testamento. Gratian tom. 4. d. 646. n. 19. quia in codicillis videtur in his tantum recessisse, in quibus relicta reformavit, non ultra. Unde qui unum tantum legatum revocavit, censetur cætera in testamento disposita voluisse confirmare Mercur. Merlin. decis. 258. n. 4. Marc. deei. Delphin. 319. p. 1. Cum alias constet, quod ultima voluntatis mutatio non præsumatur. Codicillis autem legata relicta adimuntur, ipso jure. Anton. Pichard. ad pr. Instit. de adim. leg. n. 38. Quid vero dicendum, testamentum si quis condiderit, & postea fecit Codicillos, in quibus plura legata reliquit, & postremo iterum codicillavit, in quibus confirmavit testamentum, cum exceptione certi legati: Si deinde in Codicillis omnia legata, ab eo relicta revocavit, quæritur, an revocatio sit referenda ad legata facta in testamento, vel in præcedentibus codicillis? Vid. omnino Mercur. Merlin. decis. 237. per tot.

LXXXII.

Nudæ declarationis Effectus.

Nuda voluntatis declaratio, quem producat effectum circa testamentum, supra ostensum. Sin legata sic revocentur, id quidem fit, vel coram legitimo numero testium, ipsoque jure legata non debet: Sin minus, ope saltem Exceptionis nempe doli mali, legatarium repellendum, comm. fere tradunt *ex l. 4. §. 10. ff. d. dol. mal. except.* Dd. vid. supr. th. 24. Verum enim vero præsupponit Jctus ibidem, voluntatem legitime revocatam, alioquin, facili negotio ea, quæ de solennitatibus circa erectionem & revocationem ultimarum voluntatum, cum maxima sollicitudine, sunt introducta, convellerentur; Anne enim heredi, legitimo contra scriptum ex testamento coram 3. 4. aut 5. testibus heredem, doli mali exceptio obstabit? quod sane esset iniquum. Ita Albert. de Rosat. ad h. l. text. accipit, in verbis. *Putat quia institutio cassata erat.* Denique quod concernit dispositionem revocantem, succedit illa, in locum prioris, non aliter, ac si nulla ante dispositio facta esset, daturque remedium etiam *ex l. f. C. d. d. Edict. D. Hadr. Mæv. consil. d. Revoc. test.* quæ pluribus exequi, nostrarum partium non est.

LXXXIII.

Affinia ex antecedentibus colligi possunt. Ad contraria referri potest nova voluntatis declaratio. Qui enim testamentum aliud fecisset, ac supremas tabulas incidisset, ut priores supremas relinqueret, tunc prius valet testamentum, quod voluntas, quæ defecerat, iudicio recenti rediisse intelligatur *l. pen. §. ultim. ff. d. bon. poss. sec. tab.* An de jure civili valeat prius, an Prætorio jure sustineatur, tradit Vasq. de Success. Resolut. §. 15. num. 4. an item per cancellationem ipso jure tollatur, an ope solum Exceptionis vid. Barthol. ad *l. pen. ff. B. P. S. T. Add. B. Lauterb. disp. de Cancellatione testamenti. th. 26.*

F I N I S.

Bardili, Burckhard,

Disp. inaug. de revocatione ultimae voluntatis

Tubinga 1746

4 Diss. 3023,7

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10953977-0

VD18 14818612-001